

מחברים

גליץ פאג | פרשת נשא – חג השבועות | תשפ"ב

העלון השבועי מבית עוז והדר – אור לישראל

לונדון			ניו יורק			בני ברק			ירושלים			זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
רבינו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	רבינו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	רבינו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	רבינו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	
22:33	22:23	20:55	21:34	21:12	20:04	20:52	20:56	19:21	20:59	20:23	19:05	

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

מדוע היה מסופק הרב מאפטא אם עשה ברכת 'שעשה לי כל צרכי'?

פעם בחג השבועות כשנכנס הרב מאפטא ז"ע בעל אוהב ישראל בביהמ"ד לתפלה, התחיל לומר ברכות השחר, אחר שגמר הרב מאפטא הברכות שאל לנמצאים שם אם אמר ברכת שעשה לי כל צרכי, ולא השיבו לו, והיה שם ילד וצעק כי הוא שמע הברכה מהרבי וענה אחריו אמן. הבטיח הרב מאפטא להילד עבור זה שיאכל עמו די מילכיגע סעודה, [הסעודה של חלב].

כשהסיב עצמו הרב מאפטא להמילכיגע סעודה, ציווה להביא את הילד שיאכל עמו, והביאו את הילד. אח"כ אמר הרב מאפטא למה שאל קודם התפילה אם אמר ברכת שעשה לי כל צרכי, מפני כי בחג השבועות מחילת העונות, כי כמו שמוחלין להחתן מוחלין להכלה, והתעמק בכוונות של יום כיפור, לכן היה מסופק אם אמר ברכת שעשה לי כל צרכי.

התלהבות הרד"ק הבית אברהם בשעת האקדמות

באחת השנים קודם חג השבועות חש הרד"ק הבית אברהם מסלונים ז"ע בגרונו, בדקוהו הרופאים והזהירוהו לבל יצעק בשעת התפילה כי את חייו הוא מסכן בכך.

השמים והשולט ביבשה. שכח לגמרי מפקודות הרופאים והחל לזעוק בקול געש בוקע לבבות ורקיעים... תבערה זו בקולי קולות עד לב השמים המשיכה כבר בכל סדר האקדמות

אורה זו תורה (עמ' קז)

אכילת חלב – שלא יהי' נזק בפירות האילן

טעם מחודש למנהג אכילת מאכלי חלב

מקורביו ובני משפחת המלוכה התחננו בפניו שיקשיב לקול חכמי הרפואה, שלא לצעוק בקול גדול בשעת התפילה ובפרט בעת אמירת האקדמות' שהיה דרכו לאומרו בלבב אש.

אכן שמע אליהם הבית אברהם ומשך התפילה לא הרים את קולו יותר על המידה, כך אף משהתחיל ב'אקדמות מילין' התאפק מאשו הטהור ולא זעק.

אך משהגיע לפיסקא "הדר מרי שמיא ושליט ביבשתא" - תפארתו של אדון

עמ' כ"ב

מסר חסידי לחג השבועות

עמ' י'

פניני אביר יעקב

אחד ממשכילי העיר פרעשבורג בערב חג השבועות, וראה החתם סופר איך המשכיל מעטר את ביתו בציצים ופרחים - כמנהג ישראל - את כל ביתו מכל הצדדין. לשנה הבאה הזדמן שוב לביתו של ההוא ולא מצא שום סימן או איזה ירק לכבוד היום, כששאל את הבעל הבית על כך, התחיל ההוא ללעג על מנהג טיפשות כזה לשטוח ירק על כל הבית בלי שום סיבה ובפרט ביום השבועות, כעס עליו החתם סופר ואמר לו: "אמת הצדק עמך", תמה הלה הכיצד?

אשתקד - ענה החת"ס - עדיין היית "מודה במקצת" (בתורה) לכן היית חייב בשבועות (מלשון שבועה), לא כן השתא שהנך כבר "כופר הכל" הרי כופר הכל פטור משבועות...

אוצר שיחות צדיקים

רוגזי בכון ואירשין פרי אילניכון עם בוסרא בלבוביהון וטרפיהון כחדא.

היוצא מדבריו דהעונש על איסור בשר בחלב הוא בפירות האילן, ואם כן בחג השבועות שאנחנו מתפללים שיתן ה' ברכתו על פירות האילן, ודאי קודם לתפלתו זו צריך להיות שמירת הנזק המפסיד הפירות, על כן אנו אוכלין מאכל בשר ומאכל חלב, לרמוז איך אנו נוהגין בשמירת מכשול איסור זה, וא"כ בזכות זה יברך ה' פירות האילן וישמרנו מכל נזק.

פרדס אליעזר (עמ' שיא)

כופר הכל פטור משבועות...

מסופר על הגאון מרנא החתם סופר ז"ע, שבשנה אחת נזדמן אל ביתו של

בחג השבועות נותן הגאון בעל חתן סופר זצ"ל אבד"ק מאטערסדארף, דהנה כתב המגן אברהם בטעם המנהג להעמיד אילנות בביהכ"נ ובבתים כדי שיזכירו שבעצרת נדונין על פירות האילן ויתפללו עליהן.

והנה ב' פעמים מצינו בתוה"ק שנסמך מצות הבאת ביכורים לאיסור בשר בחלב, הא' בפר' משפטים (שמות כג, יט) "ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך לא תבשל גדי בחלב אמו". והב' בפר' תשא (שם לד, כו), ובשני מקומות תירגם יונתן בן עוזיאל וז"ל בפר' משפטים: "שירי ביכורי פירי ארעך חיתי לבית מקדשא דה' אלקך וכו', לית אתון רשאין לא למבשלא ולא למיכול בשר וחלב מערבין כחדא, דלא יתקף רוגזי ואיבשיל עיבוריכון דגנא וקשא תריוון כחדא", ובפר' תשא תירגם כן על פירות האילן, וסיים: "דלא יתקף

סגולת השבוע

סגולת לימוד התורה בהתלהבות

וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנָּעוּ וְגו' (פר' יתרו כ, טו). כתב הבעל הטורים: "על כן מתנענעים בשעת לימוד התורה לפי שהתורה ניתנה באימה ברתת ובזיע" עכ"ד.

רבות האריכות בספה"ק בגודל סגולת מעלת לימוד התורה בחשק ובהתלהבות, ונצטט דברים נפלאים שכתב בענין זה בספה"ק מאור ושמש (פרשת ואתחנן): "...איתא בספרים קדושים וגם שמעתי ממעשיות מקדושי העליונים, כי כשאישי ישראלי הוא לומד התורה בהתלהבות ודביקות גדול, אזי מתלהט אש סביבותיו ואז רואה הכל כאז במתן תורה, שנפתח לישראל כל השבעה רקיעים. וכאשר איש ישראלי עוסק כך בתורה בהתלהבות כל כך, אזי גם תפילתו עושה רושם למעלה ונתקבלה בעולמות עליונים ומשפיע שפע טובות לכל באי עולם המשתוקקים לתפילתו, אף לאיש נכרי אשר לא מבני ישראל המבקש ממנו שיתפלל עבורו לפעול לו איזה דבר והצדיק הלז רואה שיהיה על ידי זה קדוש ה' אזי יוכל גם כן לפעול לו תיכף בתפילתו, וכאשר הצדיק פועל לו ענינו אזי רואה בעין הערל שקרוב ה' לתפילתו של הצדיק לקבלו תיכף. ובוזה נתעלו בני ישראל אף אצל הגוים כי רואים בחוש שהקב"ה קרוב אצלם לשמוע בתפילתם. וזה הוא על ידי תורתם הנעשית בהתלהבות אזי גם תפילתם נתקבל תיכף לפעול למעלה, אבל אם אינם עוסקים בהתורה בהתלהבות כל כך אזי גם אין תפילתם נתקבל כל כך, ואז אין כבוד בני ישראל נתגדל בין אומות כי רואים שה' יתברך רחוק מתפילתם שאין מקבל תפילתם" יעו"ש. ודברים נפלאים ללומד בהתלהבות, הבטיח הגה"ק האבני נזר מסוכטשוב ז"ע (הובא בספר אביר הרועים אות קיג), כפי שסיפר הרה"ח רבי אברהם יצחק שהיה משמש בקודש [אצל האבני נזר] בהאי לישנא: ושמעתי מפיו הקדוש זצ"ל פעם אחת שאמר, "שיכל הדחקות והצרות שיש לישראל בכל העולם רח"ל, הוא הכל בשביל שלומדים הגמ' כאדם שרוצה לישון (שלופעדיק), ואם היה העולם מצייתים לו, ולמדו הגמ' עם חיות, היה ערב בדבר שלא יחסר לשון ישראל פרנסה וכל טוב" עכ"ל.

ונסיים בסימן וכלל מופלא שאמר חכם רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל (אור לציון חכמה ומוסר ח"ד עמ' מד): "זוה כלל אצלי, בחור שלומד בקול רם, מתנדנד ולומד לא נשען, לא מפהק, עיניו לא דומעות, זה יהיה תלמיד חכם טוב, כי החיצוניות משפיעה על הפנימיות כנ"ל. אבל בחור שלומד בעצלות ובקושי, הלימוד יפרח מהר מראשו... לכן הרוצה לזכות להיות ת"ח כדבעי, צריך לעמול הרבה בתורה, וללמוד בשמחה ולשמח את אחרים" עכ"ל.

משורת הדין, אוכל לתלות מודעה של השבת אבדה ולחכות שמישהו יתקשר אלי.

תליתי מודעה, אבל אף אחד לא התקשר. הבנתי כי אני יכול להשתמש בכסף וכך שילמתי את דמי הפנימיה.

עבר עוד חודש, והפעם השליח היה חבר. הוא סיפר לי שהוא מקבל כסדר סכום מסוים מנדבן, ועתה יש לו עודף. אולי יש לי מה לעשות ב-86 דולר? "ודאי שיש לי מה לעשות בהם", אמרתי לחבר, וכך היה לי רוב הסכום. את השאר השגתי בקלות.

כך בכל חודש זימן לי הקב"ה את הכסף בדרך מופלאה, עד שאבי נעמד על רגליו. מצב עסקיו הוטב והוא חזר לשלם עבורי את דמי המגורים. עשרים שנה עברו מהתקופה ההיא, ובכל פעם שאני נתקל בקושי אני נזכר בימים המדוממים האלו, בהם ראיתי עין בעין את השגחת ה' ואת חסדו עלי. זה מחזק אותי שגם הפעם, ללא שום ספק, הקב"ה ישלח לי בדיוק מה שאני צריך, כמה שצריך ובזמן שצריך.

(גל' השגחה פרטית פר' במדבר תשפ"ב)

הימים ימי מלחמת העולם השנייה. קבוצת תלמידים משיבת חכמי לובלין שוהה בוילנה, עם פליטים רבים, שמצאו מפלט בליטא. עימם נמצא הרבי מאמשינוב, אבל עיניו נשואות לכיוון אחד – ליציאה מהירה מאירופה הבווערת.

עם פרוץ המלחמה לקח הרבי את מקל הנדודים, בניסיון לחמוק מידיהם של הקלגסים הנאצים י"מח-שמם ועוזריהם. בבריחתו התפלל כי לא יאלץ לראות את פני הגרמנים, ואכן בקשתו התמלאה. לאורך כל מסלול המילוט שלו הקדימו צעדיו את הצבא הגרמני הכובש, והוא לא פגש את היילוי.

"אל תיקחו אפילו פרוטה מהכסף הזה. יש להשתמש בו למטרה אחת בלבד – להשגת האשרות היפניות". את ההוראה החז-משמעית הזאת נתן רבי שמעון-שלום קאליש מאמשינוב, למורת רוחם של תלמידי הישיבה, שביקשו להשתמש בכסף לקניית מצרכי מזון בעבור הבחורים הרעבים.

הימים ימי מלחמת העולם השנייה. קבוצת תלמידים משיבת חכמי לובלין שוהה בוילנה, עם פליטים רבים, שמצאו מפלט בליטא. עימם נמצא הרבי מאמשינוב, אבל עיניו נשואות לכיוון אחד – ליציאה מהירה מאירופה הבווערת.

עם פרוץ המלחמה לקח הרבי את מקל הנדודים, בניסיון לחמוק מידיהם של הקלגסים הנאצים י"מח-שמם ועוזריהם. בבריחתו התפלל כי לא יאלץ לראות את פני הגרמנים, ואכן בקשתו התמלאה. לאורך כל מסלול המילוט שלו הקדימו צעדיו את הצבא הגרמני הכובש, והוא לא פגש את היילוי.

לאחר תלאות רבות הצליח הרבי להגיע לוילנה, שהייתה למשך זמן קצר ישות מדינית נפרדת, חלק ממדינת ליטא העצמאית. באותם ימים קשים התגלתה אישיותו של הרבי במלוא הדרה. יהודים שבורים ורצוצים נמשכו אליו וחסו בצילו, והרבי השרה

הזמן חלף במהירות, ופתאום אני מוצא את עצמי שלושה ימים לפני סוף החודש, ובכיס אין פרוטה לפורטה. לא שקל ולא דולר, ואני צריך להעביר מאה דולר להנהלת הפנימיה. מאבי אין לי מה לבקש, הוא הרי הודיע לי שאינו יכול לשלם לי. גם שום רעיון אחר לא נראה באופק. היה לי כבוד על הלב, וכך ישבתי בבית המדרש והורדתי את הראש על הסטנדר. "דיבוננו של עולם", פניתי אל אבי שבשמים, "רק אתה יכול לעזור לי! אנא, תן לי כסף כדי שאוכל להמשיך ללמוד בישיבה". כמה דקות ישבתי כך והתפללתי לה' מקירות לבי. זו היתה תפילה נואשת, עמוקה ואמתית. הרגשתי בכל החושים, שרק ה' יכול להושיע.

לפני עשרים שנה למדתי בישיבת מיר בירושלים. באותה תקופה נקלעו עסקיו של אבי לקשיים והוא הגיע למצב דחוק כל כך, עד שהוא אמר לי, שאין לו כסף בשבילי. "אתה יכול להמשיך ללמוד בישיבה, אבל איני יכול לשלוח לך דמי מגורים בפנימיה".

עד אז הייתי בחור נטול דאגות, ופתאום נפל עלי תיק שכזה. מאיפה אני משיג מאה דולר בכל חודש? ב"ה למדתי היטב וכלל לא התאים לי לעבוד בעבודה כלשהי, כדי לממן את שכר הדירה. החלטתי כי אני את שלי אעשה. אמשיך ללמוד את התורה הקדושה בהתמדה, ונותן התורה ייתן לי גם שכר דירה.

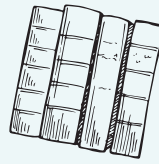
הזמן חלף במהירות, ופתאום אני מוצא את עצמי שלושה ימים לפני סוף החודש, ובכיס אין פרוטה לפורטה. לא שקל ולא דולר, ואני צריך להעביר מאה דולר להנהלת הפנימיה. מאבי אין לי מה לבקש, הוא הרי הודיע לי שאינו יכול לשלם לי. גם שום רעיון אחר לא נראה באופק. היה לי כבוד על הלב, וכך ישבתי בבית המדרש והורדתי את הראש על הסטנדר. "דיבוננו של עולם", פניתי אל אבי שבשמים, "רק אתה יכול לעזור לי! אנא, תן לי כסף כדי שאוכל להמשיך ללמוד בישיבה". כמה דקות ישבתי כך והתפללתי לה' מקירות לבי. זו היתה תפילה נואשת, עמוקה ואמתית. הרגשתי בכל החושים, שרק ה' יכול להושיע.

עד אז הייתי בחור נטול דאגות, ופתאום נפל עלי תיק שכזה. מאיפה אני משיג מאה דולר בכל חודש? ב"ה למדתי היטב וכלל לא התאים לי לעבוד בעבודה כלשהי, כדי לממן את שכר הדירה....

תפילה נואשת, עמוקה ואמתית. הרגשתי בכל החושים, שרק ה' יכול להושיע.

כשהרמתי את ראשי הבחנתי כי על הקרקע, ליד הנעל שלי, יש שטר של מאה דולר. הרמתי אותו והסתכלתי סביבי. איך הגיע לכאן השטר הזה? הבחנתי בגבאי צדקה שמחזיק בידו חבילה של שטרות. ניגשתי אליו ושאלתי אותו אם השטר נשמט מהחבילה שלו. הוא בדק ואמר, "לא. זה לא שייך לי".

הלכתי לראש הישיבה הרב נתן פינקל זצ"ל, ושאלתי אותו אם עלי להשיב את האבדה. ראש הישיבה אמר לי שהיכל הישיבה נקרא רשות הרבים, ולכן הכסף שייך לי. אם ברצוני לנהוג לפנים

אור אביה על סביבתו.

הרבי צפה כי עצמאותה של ליטא לא תאריך ימים, וחתר לצאת ממנה בהקדם האפשרי. ואכן, בחג השבועות ת"ש, כמה חודשים אחרי בואו לוויילנה, נעשתה ליטא חלק מברית-המועצות. השלטון החדש, שהיה ידוע במלחמתו בשומרי התורה והמצוות, הטיל את חיתתו על יהודי המקום, ובפרט על בני הישיבות. הרבי מאמשינוב, שחרד מפני הבאות, האיץ בלי הרף בהמוני הפליטים לעזוב את ליטא בכל מחיר. אך לאן? איזו מדינה תסכים לקבל את פליטי המלחמה היהודים?

לבסוף הבלחה קרן אור באפילה – 'אשרות קורסא' המפורסמות, שאותן הנפיקו הקונסול ההולנדי בקובנה, יאן זווארטנדיק, והקונסול היפני בקובנה, סמפו סוגיהארה, ובזכות פועלם הוכרו שניהם חסידי אומות העולם.

מרגע שנמצאה דרך המילוט תבע הרבי למהר ולהשיג את האשרות האלה ולא לחסוך שום מאמץ. אך לא הכול הסכימו עימו. היו ממנהיגי הפליטים – ובהם לא מעט גדולי תורה – שחלקו עליו. טענתם הייתה כי אין תועלת באשרות האלה, שכן הקומוניסטים לא יאפשרו לרבבות היהודים לצאת מארצם.

היו מהם שאף חששו שעצם הבקשה עלולה להרע את מצב הפליטים, והשלטון הרוסי עלול לשלח אותם לגלות. אך הרבי מאמשינוב היה נחוש בדעתו כי האשרות האלה הן פתח הצלה נדיר ויש להשיגן בדחיפות.

להשגת האשרות נדרש גם מימון. הקונסוליה היפנית דרשה אגרה של שני 'ליט' בעבור כל אשרה. זה היה סכום סמלי יחסית למחירן של אשרות מעבר למדינות אחרות, אך בתנאי המצוקה ששררו באותם ימים בקרב הפליטים זה היה סכום גבוה למדי.

ואז נודע לרבי על תרומה נכבדה שהגיעה לישיבת חכמי לובלין. הבחורים שקיבלו את התרומה חשבו לקנות בה מצרכי מזון לתלמידי הישיבה הרעבים. כאן התייצב הרבי מולם בכל תוקפו ודרש להשתמש בכסף אך ורק למימון הנפקת האשרות ולא לשום

צורך אחר.

תלמידי הישיבה לא היו מחסידיו של הרבי מאמשינוב. אף שהעריכו מאוד את גדולתו וקדושתו, לא היו בטוחים שהחלטתו היא הדבר הנכון. הם ניסו לשכנע את הרבי להסכים לדעתם, אך הוא היה איתן בעמדתו.

בלהט הוויכוח פנה הרבי פתאום אל תלמיד הישיבה שעמד בראש המתנגדים ושאל אותו: "האם אתה מאמין שהייתה סנהדרין בעם ישראל?". "כמובן", ענה הבחור.

"האם יודע אתה שעל חברי הסנהדרין נאמר בתורה 'לא תסור מן הדברים אשר יגידו לך ימין ושמאל', וכפי שדרשו חז"ל: 'אפילו אומרים על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין'?"

"בהחלט", השיב הבחור.

כאן עצר הרבי לרגע. פניו הרצינו מאוד והוא עצם את עיניו. לאחר רגע של דומייה פקח את עיניו, נעץ מבט נוקב בבחור ושאל: "המאמין אתה שגם עכשיו יש סנהדרין?"

הבחור, שכבר היה יכול לנחש לאן הרבי חותר, השיב בשפה רפה שכן. "ובכן", אמר הרבי, "דע שגם עכשיו יש סנהדרין, וגם עכשיו נאמר עליהם 'לא תסור!' ואני אומר לך שצריך להשיג את האשרות!"

נחישותו והחלטיותו של הרבי שיכנעו את אחרוני המהססים, והכסף הופנה לרכישת האשרות. בזכות

האשרות האלה יצאו תלמידי הישיבה, עם הרבי מאמשינוב, למסע ארוך שבו חצו את ברית-המועצות ברכבת הטרנס-סיבירית, נסיעה שארכה כעשרה ימים. מוולאדיוסטוק הפליגו בספינת קיטור ליפן, ומשם לשנחאי. זה היה נתיב הצלה גם לתלמידים רבים מיישיבות ליובאוויטש ומיר.

חלפו כמה חודשים, ובקיץ תש"א כבשו הנאצים את וילנה ורוב תושביה היהודים נרצחו. או-אז נוכחו הכול כמה הרחיקו ראות עיניו של הרבי מאמשינוב.

(גל' שיחת השבוע)

הקונסוליה היפנית
דרשה אגרה של
שני 'ליט' בעבור
כל אשרה. זה היה
סכום סמלי יחסית
למחירן של אשרות
מעבר למדינות
אחרות, אך בתנאי
המצוקה ששררו
באותם ימים בקרב
הפליטים זה היה
סכום גבוה למדי...

מחזירים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

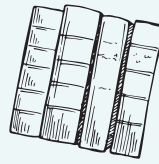
ככה מתחילים את היום!

- ווארט יומי
- סיפור יומי
- הלכה יומית
- אור החיים הקי
- יומי • פניני אביר
- יעקב • זוהר יומי
- פניני הדף היומי
- זיכרון לצדיק

לחץ כאן להצטרפות

ישרות
למייל האישי

סיפור הג

לדגל יומא הדילולא של מרן אור שבעת הימים

הבעל שם הק' ז"ע

לא עבר זמן רב והזקן הפסיד את עשרו בענין דע, עד שמכל רכושו הרב לא נשאר לו כלום. לאט לאט נתרקן הבית והם רעבו ללחם, ומחמת רוב צער ורעב חלה הזקן והלך לעולמו וכל בני העיר השתתפו בהלווייתו. לאחר חודש ימים נולד לו בנו וביום השמיני הביאוהו בביתו של אברהם אבינו ונקרא שמו בישראל 'פייביש' על שם אביו הנפטר. האם, האלמנה, שמה עיניה עליו תמיד ושמרה לבל יאונה לו כל דע. כאשר היה בן שלוש שנים הביאה אותו אל החיידר שילמד תורה, וכך דאגה עבורו תמיד למלמדים הגונים. ואכן הילד היה תלמיד שוקד ומקשיב והצטיין בלימודיו ותמיד היה המובהר ...

באחת השנים, בסעודת פורים, ישב רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א ושמו מאוד. וכך אמר לחסידים הסובבים אותו: דעו לכם כי השעה היא שעת רצון, וכל אדם מישראל יוכל כעת להיוושע על ידי בכל מה שצריך. התקרבו ובאו כל הנאספים אל הבעש"ט הקדוש שבירך את כולם.

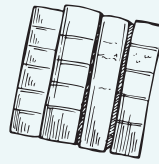
בין הבאים היה גם איש מכובד בעל נכסים, שהיה חשוך בנים כל ימיו, שמו היה ר' פייביש, וביקש גם הוא מהבעש"ט הקדוש להיוושע בבנים. ענה לו הבעש"ט ואמר: דבר קשה שאלת בני, רואה אני שתפסיד את כל נכסיך ותהיה עני מדוכא, ועוד לפני שיוולד הילד תפול למשכב ותלך לעולמך. הוא יהיה עוד יתום בדרך אמו. לא זו אף זו, כאשר יגדל בן יקר זה הוא יהיה רשע גמור וכל המדות הרעות, ובראשם מידת הגניבה, יהיו בו. גם אשתך האלמנה עם בנה הנולד לה יתפרנסו בדוחק גדול.

שאל הזקן: ומה יהיה עם הילד בסופו? האם ישוב בתשובה? הרהר הבעל שם טוב שעה קלה ואמר: עד מועד חתונתו יהיה רשע, ורק שנתיים אחרי החתונה יעשה תשובה! אמר הזקן: אם כן, מקבל אני עלי את הכל באהבה ובלבד שישאר שם ושארית אחרי. כשמוע הבעל שם טוב את דבריו העיר לו: אכן אתה מקבל עליך את היסורים והרשות בידך לעשות זאת, אבל מה תאמר אשתך? לך איפוא ושאל את פיה, כי גם להסכמתה אנו צריכים. הלך הזקן לביתו ושאל בעצת אשתו, ולאחר מחשבה היא הסכימה לדעת בעלה. חזר הזקן לבעש"ט ואמר לו כי אכן אשתו מסכימה לתנאי זה והם רוצים שהבעש"ט יברכם בזרע של קיימא. נענה להם הבעש"ט ובירכם.

לא עבר זמן רב והזקן הפסיד את עשרו בענין דע, עד שמכל רכושו הרב לא נשאר לו כלום. לאט לאט נתרקן הבית והם רעבו ללחם, ומחמת רוב צער ורעב חלה הזקן והלך לעולמו וכל בני העיר השתתפו בהלווייתו. לאחר חודש ימים נולד לו בנו וביום השמיני הביאוהו בביתו של אברהם אבינו ונקרא שמו בישראל 'פייביש' על שם אביו הנפטר. האם, האלמנה, שמה עיניה עליו תמיד ושמרה לבל יאונה לו כל דע. כאשר היה בן שלוש שנים הביאה אותו אל החיידר שילמד תורה, וכך דאגה עבורו תמיד למלמדים הגונים. ואכן הילד היה תלמיד שוקד ומקשיב והצטיין בלימודיו ותמיד היה המובהר שבתלמידים. במשך כל שעות היום היתה האלמנה עובדת אצל בעלי בתים עשירים ועושה כל המלאכות שהטילו עליה, ומנה היתה מתפרנסת בדוחק. הילד גדל ולא ידע מטוב העולם הזה. בבוקר היה אוכל ארוחה דלה ובצאת אמו לעבודה היתה נוטלת

באותו ומביאתו אל החדר, ושוב לפנות ערב היא מוליכה אותו אל ביתה. מזונותיו היו פת חרבה, בצלים ותפוחי אדמה, ושאר ירקות שאמו היתה מכינה מהם מאכלים, מהם מבושלים ומהם חיים, והיתה נותנת לו יום יום בוקר וערב. מזונות אלה היו לחם חוקו, מהם אכל ושבוע ומבלעדיהם לא טעם מאומה ולא ידע כלל מעדנים מה הם. ויהי היום קרה מקרה שהנער, פייביש, יצא מן החדר והלך עם חבריו אל השוק. והנה הוא רואה שם מעשה אופה להפליא, גלוסקאות נאות ועוגות יפות, סלים מלאים פירות טובים, ועוד כהנה וכהנה, ולבו התאוה תאוה לטעום מן המעדנים האלה. חבריו, שהיו בני עשירים או ממשפחות מבוססות, קנו להם עוגות ורקיקים, תפוחים אגסים ושזיפים, אכלו מהם וגם לו נתנו, והוא כמובן אכל מכל אשר נתנו לו, והמאכלים ערבו מאוד לחיכו, כי מעולם לא טעם אוכל כזה.

אינו נוגע אף כמלוא נימה. בראשונה חשב כל אחד בפני עצמו אולי טעות יש כאן, שמא בלילה כאשר מנה את מעותיו טעה במנין, ובאמת איש לא נוגע בכספו, אולם כאשר שמע איש מרעהו שגם לו קרה כדבר הזה ידעו בבירור שאין פה טעות כלל, רק יד פלאים בדבר. כמובן שבא פחד בלבם והסוחרים העמידו שומרים בלילה, אך לשוא, הגנב המסתורי לא נתפס בגניבתו.

ברבות הלילות עלה חשד בלבם שהגנב הוא הבחור פייביש. לילה לילה מצא אותו שומר אחר כשהוא הולך וסובב בשווקים וברחובות, ואף שאכן לא ראו אותו פורץ איזה גדר או שער, מכל מקום חשדו בו, ומשהיה חשוד בעיניהם הלכו וסיפרו את הדבר לשולחיהם, והם מצאו שלפי כל הנסיבות יש מקום לחשד זה. התייעצו ביניהם מה לעשות והסכימו בדעתם להגיע אל הבעש"ט ולספר לו את מעשי הבחור ולבקש ממנו עצה ותושיה. הלכו ובאו אל הבעש"ט, ואחרי ששמע את דבריהם ענה ואמר: מה לכם לדבר על עניין זה, הראיתם מימכם גנב כשר כזה שאינו לוקח אלא שקלים בודדים ולא יותר בעוד שמסוגל הוא לרוקן את כל הקופה? עליכם להודות לו שלא לקח את הכל, אולם אני אכן אזמין אותו אלי ואדבר אתו, ואם אמצא שיש מקום לחשדכם אשתדל לתקן את הדבר.

אחר הדברים האלה שלח הבעש"ט לקרוא אותו ואמר לו: שמעתי עליך לאמר שאתה מסתובב בשווקים וברחובות בלילה ופותח את שערי החנויות של היהודים, דע לך שהם ימסרוך למשטרה, והיה אם ישיגוך, סופך יהיה רע ומר, על כן עצתי נתונה לך שתלך מעירך ותבוא למקום שאין מכירין אותך, ובוודאי שהעצה הטובה ביותר בשבילך היא להנות מיגיע כפך ולעבוד בעבודה רגילה, כי גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים, ברם אולי דבר נכון הוא שתעזוב את מקום מגוריך ותפתח דף חדש בחיך.

הבחור פייביש שהיה בו תעורבות של למדן וגנב, ולא הרגיש עד היום באחריות מעשיו, היה נבוך מאוד, בצאתו מבית הבעש"ט, כי לא ידע לאן יפנה עתה כאשר כלתה פרוטה מן הכיס, שכן עליו ללכת ולעבוד, אבל איך יעבוד והוא לא למד מלאכה מימיו. לבסוף יצא מן העיר ונדד ממקום למקום מעיר לעיר ומכפר לכפר ולא מצא מנוחה. בדרכו סבל הרבה, ולפרקים שלח ידו בגניבה למלא את נפשו הרעבה. לימים מצאו אותו כנופיה של גנבים וצירפו אותו לחבורתם. הוא התרועע עמם והיה כאחד מהם. שלחוהו למקומות מסוכנים לעשות מעשים נועזים ובכל דרכיו הצליח. לא עברה שנה וכולם הכירו בו שאין כמותו בכל החבורה, ולכן החליטו לעשותו לראש החבורה.

מאותה שעה נהפך להיות הרוח החיה של החבורה ושום דבר לא נעשה בלעדי. ראשית כל, הוא העתיק את מקום משכנם, הוליכם למעמקי היער והקימו את אהליהם בין עצים עבותים, גם פקד עליהם להכשיר מערות גדולות בכדי שיהיו להם למקום מחבוא וסתר בעת צרה, וגם ישמשו כבית אוצר לשלל ולבזזה. עשו הגנבים

עלי! כל זמן שלא ידעתי מטוב העולם, היה טוב ונעים לי כל מה שהשיגה ידך להגיש לפי, אבל עתה, כאשר נודע לי שיש בעולם מאכלים טובים ומעדנים משובחים רק אין בכחך לתתם לי מחמת חסרון כיס, לפיכך אני משתדל לפרנס את עצמי. ועוד רוצה אני להודיעך, שמהיום והלאה אין אני צריך כלל לפרנסתך אלא אדברא פרנסתך תהא מוטלת עלי, אני אפרנס אותך בכבוד.

שמעה האם את דברי הנער ושתקה, כי בפיה לא היה מענה. במקום מילים באו הדמעות, מקור עיניה נפתח ודמעותיה זלגו. אחרי השיחה הזאת היה פייביש נוהג ללכת לשוק ולקחת משם כל מה שלבו חפץ, אכל ושבע, ואת הנותר הביא לביתו.

ויהי היום והסוחרים במעשי אופה ובפירות התחילו להרגיש בחסרונם של עוגות ופירות שונים. בכל יום חסרו מסליהם הדברים היפים ביותר, הם נעלמו כלאחר יד מבלי לדעת מי הוא המעלים. התחילו לחקור ולדרוש בדבר עד שנודע להן שהבחור פייביש הוא הגנב שגונב מסליהן מדי יום ביומו. החלו לשים עיניהן עליו, הביטו אחריו בבואו ובלכתו ולא ראו שיטול איזה דבר, אך מיד כאשר

הלך והתרחק ממקום מושבן בדקו וראו בחסרונם של כל מיטב הרקיקים והפירות. גנב נפלא היה, הביטו אחריו בשבע עינים ואיש לא ראהו שישלח את ידו בגניבה!

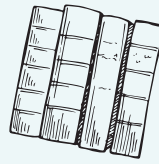
משראו הסוחרים בשוק שאין מפלט מידי הבחור הגנב הנפלא ההוא, באו אל הבעש"ט והתאוננו על מעשיו של הבחור פייביש בן האלמנה. ענה להן הבעש"ט ואמר: הכל יתוקן ומהיום והלאה לא יפקד דבר מסליכם.

תיכף קרא הבעש"ט לשמשו ואמר לו: קרא לי את הבחור פייביש. הלך וקרא, ומיד בא ועמד לפניו. אמר לו הבעש"ט: מה זה המעשה אשר אתה עושה, אומרים עליך שאתה גונב בלי רחם מסלי העניים היושבים בשוק. אמר הבחור: וכי

מה אעשה אם רעבים אנחנו אני ואמי, ואין לנו במה להחיות את נפשותינו. הסתכל בו הבעש"ט בעינים מלאות רחמים ואמר: אבל מה אתה רוצה מסוחר השוק שהם עצמם עניים מרודים?

עזב פייביש את בית הבעש"ט ואמר בלבו: צדק הרבי! אנסה את מזלי במקום אחר ובאופן אחר. בחצות הלילה יצא החוצה, ניגש אל אחת החנויות, נגע בדלת ופתחה בנחת ובלי רעש, נכנס ולקח לו משם כסף כדי פרנסת היום לנפשו ולנפש אמו, ואת שאר הכסף שמצא שם השאיר על מקומו ויצא לו. בצאתו סגר את הדלת אחריו ולא נודע אם היה איש בחנות. אחרי שהצליח במעשיו בפעם הראשונה ניסה לעשות כן בפעם השנייה. בבוא חצות הלילה נכנס לחנות אחרת, לקח לו כסף די צרכו כדי פרנסת היום והלך לו לביתו. כך היה מנהגו לילה לילה, בכל לילה הלך לחנות אחרת ולקח מעט כסף לפי אכלו ואוכל אמו, לא החסיר ולא הוסיף. לא עברו ימים רבים והדבר היה לשיחה בפי הסוחרים בעלי החנויות. השמועה הייתה מהלכת שגנב נפלא עובד בעיר, הוא בא לחנות, אין איש יודע באיזה דרך, לוקח לו שקלים אחדים ויוצא, ובסחורה

כדבריו, בנו את המעורות בצורה מחוכמת מאוד והביאו לשם את כל השלל והביזה.

שנים רבות עמד פייביש בראש קבוצת הגנבים, ותמיד הלך בראש. לא היה מעשה גניבה גדול או קטן שידו לא תהא באמצע. בכל מקום ובכל עת שפשטו ידיהם, היה הוא ביניהם ועל פיו הכל נעשה. את אמו האלמנה שכח לגמרי ואת אביו לא הכיר כלל, וכל מזימותיו היו אך ללסטם את הבריות.

לילה אחד חלם פייביש והנה רואה הוא יהודי אחד העומד לפניו, והיהודי זקן המראה לו פנים מסבירות ומדבר אליו כדבר אב אל בנו. וכך פתח ואמר: שמע בני מוסר אביך ושוב בתשובה שלמה. די לך להיות בין הגנבים הללו, עשה נא בשביל אביך שאין לו מנוחה בעולם העליון על ידי מעשיך אלה! הקיץ פייביש משנתו וראה והנה חלום. לא שם לבו לכך ואמר 'החלומות שוא ידברון'.

אולם החלום הלך ונשנה לילה לילה וכמעט שלא היה מניחו לישון. כיון שכן חרד פייביש חרדה גדולה, אך הסתיר את חרדת לבבו מעין חבריו. פעם אחת הצר לו אביו מאוד בחלום, הזהירו ואמר לו שיעזוב את חבורת הלסטים ולא ידור במחיצתם, אבל פייביש אמר לו: לא אוכל לעשות כדברך, כי חברי שומרים עלי ואינם עוזבים אותי אף רגע, והיאך אניחם? השיב ואמר לו אביו בחלום: יש לי עצה עבורך, שלח אותם למשימת גניבה בלעדיך, בתואנה כלשהיא, וכיון שלא תהיה עמם, יתפסו אותם השלטונות וימיתו אותם, ואתה תהיה נקי לביתך. הסכים פייביש ואמר לו שאכן יעשה כעצתו.

כשנפרד ממנו אביו בחלום, סיים ואמר לו: כשתעזוב כאן אל תלך לעיר מולדתך כי אם תלך לעיר ברדיטשוב ושם תמצא את בת זוגתך היושבת ומחכה לך כמה שנים. כאשר שכב על משכבו לא נרדם עד אשר האיר הבוקר.

בבוקר אמר פייביש לעצמו: אנסה את מזלי, אשלח את הגנבים למשימה בלעדיי, והיה אם לא ישובו הרי שאדע כי מאת ה' יצא הדבר ואעשה ככל דברי החלום.

לפנות ערב אמר לחבריו הגנבים: אין אני חש בטוב, ולכן הלילה תצאו למלאכתכם בלעדיי. כשירד החושך יצאו הגנבים והלכו לדרכם, והוא נשאר על מקומו ביער. ישב וחיכה להם לדעת אם הצליחו בלעדיי במלאכתם זו אם לא. עבר שבוע ימים והם לא שבו. אמר פייביש לעצמו: בודאי עצרו אותם, על כן אינם שבים. לקח את כל רכושם והונם ושם בעגלה. רתם סוסים טובים ויפים וכשהכל היה מוכן ומסודר יצא מן היער ונסע לברדיטשוב כאשר אמר לו אביו בחלום. כאשר בא לעיר, הלך לבית המדרש להתפלל. אחר התפילה לקח גמרא, פתח אותה וניסה לקרוא בה, והנה ראה שהוא קורא בהבנה כמו בימי נעוריו. ביקש פייביש רשות ולקח את הגמרא אל האכסניה, שם ישב ולמד בהתמדה ובקול נעים כמו שהיה רגיל בימי נעוריו.

משעברו חדשים מספר שישב באכסניה ועסק בתורה, נודע לבעל האכסניה שאורחו עדיין לא נשא אשה, ועלה בדעתו להשיאו. ניגש אליו ואמר לו: רואה אני שאתה בן תורה וגם הון שמור אתך, אם רצונך בכך אציע לפניך שידוך הגון. שמע פייביש את דבריו והסכים. פנה בעל האכסניה אל רב העיר ואמר לו: הנה בביתי מתאכסן בחור אחד זה כמה חדשים, הוא מתמיד בתלמודו ומעורב בדעתו עם הבריות, גם עשיר הוא וכאחד מבני הגבירים יתנהג, והנה באתי אל אדוני לדבר בו נכבדות, אולי יאבה לקחתו לחתן עבור בתו הכבודה והצנועה. ענה הרב ואמר: יבוא נא הבחור אלי, אראה את מראהו ואתה על קנקנו, אדבר אתו ואדע את צור מחצבתו, ואם מה' יצא הדבר אבוא עמו בקשר התנאים.

בא פייביש אל הרב, דיבר עמו ומצא חן בעיניו. בסוף השיחה שאלו הרב: ומאין אתה? ופייביש ענהו: מהעיר מעז'בוז. אמר לו הרב: אם כן עלי לפנות לרב העיר שם ולשאול עליך ועל משפחתך,

ואם התשובה תהיה לפי כבודי אתן לך את בתי לאשה. כשמוע הבחור את דברי הרב, עזב מיד את ביתו על מנת שלא לשוב עוד, כי ידע מראש מה יאמרו עליו הבריות מעיר מולדתו. ראה בעל האכסניה כי שידוך זה אינו יוצא לפועל וניסה את כוחו בהצעות נוספים, אלא שכולם לא הסכימו לשידוך מבלי שיבררו מאיזה משפחה מוצאו ומה הבריות אומרות עליו בעיר מולדתו.

כשמוע הבחור את סירובם של בני העיר להשתדך עימו אמר בלבו: אם כן, שמע מינה שבת זוגתי אינה גרה בעיר זו, אלך לי ואסע לעיר אחרת בכדי למצוא את המיועדת לי. ראה בעל האכסניה שפייביש מכין את עצמו לדרך, אמר לו: אל תמהר לנסוע, אנסה להציע לך עוד שידוך אחד הגון, הנה חייט אחד יש בעיר, והוא איש תם וישר דרך ולו שלוש בנות שהגיעו לפרקן, ואם לא תהיה מניעה מצדך יתן לך את אחת מבנותיו ולא ישאל אחר כך מאומה. ענה פייביש: אלך אתך אך הפעם, ואם גם החייט לא ירצני - זה יהיה לאות ולמופת שאין בת זוגתי בעיר הזאת.

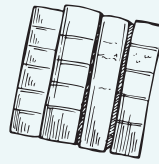
הלכו ובאו אל החייט ומצא חן בעיניו מאוד. דיברו זה עם זה והתפשרו על כל פרט ופרט, וכבר היו מוכנים לכתוב את התנאים. והנה פנה החייט אל החתן ואמר לו: עוד דבר סתר לי אליך, וטרם נעשה מעשה נצא השדה ושם נדבר ולא ישמע אדם את שיחתנו. קמו ויצאו מן הבית, הלכו ובאו לשדה, והרחיקו לכת עד אשר הגיעו ליער אחד גדול. נכנסו ליער ולפתע ראו יהודי אחד עובר אורח הולך ובא לקראתם. התקרב אליהם האיש ואמר להם: ברוכים הבאים בשם ה' עושה שמים וארץ!

נכנסו שלושתם בעובי היער, והחייט פתח את פיו וסיפר לחתן כל מה שעבר עליו מיום היוולדו עד בואו אליו. את כל דרכי חייו העביר לפניו מהחל ועד כלה, והוא עומד ושומע משתומם ורועד ואינו יודע מה אתו.

לבסוף אמר לו כך: דברים אלה יהיו כמוסים עמך עד עולם, דע

לילה אחד חלם פייביש והנה רואה הוא יהודי אחד העומד לפניו, והיהודי זקן המראה לו פנים מסבירות ומדבר אליו כדבר אב אל בנו. וכך פתח ואמר: שמע בני מוסר אביך ושוב בתשובה שלמה. די לך להיות בין הגנבים הללו, עשה נא בשביל אביך שאין לו מנוחה בעולם העליון על ידי מעשיך אלה! הקיץ פייביש משנתו וראה והנה חלום. לא שם לבו לכך ואמר 'החלומות שוא ידברון'.

עד ששקעה החמה והלילה בא. חושך ואפלה מסביב, פייביש היה מבוהל ומבולבל, והנה הוא רואה עוד הפעם את חותנו הנפטר הולך ומתקרב אליו ואומר לו: בני, מדוע עברת על מצוות השם? הלא נתת לי תקיעת כף ללכת בדרך הישר ולקיים את התורה הקדושה! שתק פייביש ולא ענה. אמר לו חותנו: אם בפך אין מענה - הנה יש לי תשובה בשבילך! תשמע בקולי וייתב לך! הנה תמשיך בדרכך אל המשתה, שם תשב עם חבריך הפריצים, אבל אל תהנה מכל המאכלים והמעדנים אף משהו, כי אין תיקון אחר לנשמתך רק הבושה והבזיון שיביישו אותך במעמד זה. פייביש כך עשה, הניח את הגלגל במקומו ונסע למשתה.

כאשר בא למשתה שאלוהו, מדוע איחר לבוא, והוא ענה ואמר: חותני בא אלי בדרך והזהירני על מעשיי הוא גם עיכב אותי שלא לנסוע בשבת! שמעו הפריצים את דברי פייביש ובתחילה לא האמינו לו. אלא שהם ראו כי הוא אינו אוכל ואינו שותה עמם. התחילו הפריצים לצחק ממנו ולביישו ברבים, עד שלבסוף גרשוהו משם והודיעו לו שאף אחד מהם לא יבוא יותר לחנותו ולא יקנו אצלו כלום. יצא פייביש בבושת פנים וביקש לחזור לביתו. בבואו אל פרשת דרכים נראה אליו שוב חותנו ואמר לו: את המרכבה תשלח הביתה עם המשרת, ואתה תבוא איתי! ירד פייביש מעל המרכבה ואמר למשרתו שיסע לביתו.

הלך פייביש עם חותנו ולפתע קפצה להם הדרך והם מצאו עצמם עומדים סמוך לעיר אחת. הביט פייביש סביבו והכיר שזו סביבת עיר מולדתו, הלא היא העיר מעז'בוז. אמר לו חותנו: לך עתה אל בית מדרשו של הבעש"ט ותאכל שם סעודת

מלווה מלכה, כי עתה הבעש"ט עורך את שולחנו. בסיימו את הדברים האלה, נעלם החותן בחשכת הלילה. הלך פייביש אל בית מדרשו של הבעש"ט, וכשראהו הבעש"ט הזמינו לסעודה באומרו לו כי ראוי לו לאכול עתה כיון שעליו לישוב בתענית כל ימי השבוע. נטל פייביש ידיו, אכל ושבע ובירך, בידעו שאחרי כן לא יבוא אוכל לפיו כל השבוע עד יום שבת קודש.

אחרי סעודת מלווה מלכה אמר הבעש"ט לפייביש: כאן תשב כל השנה ותתענה משבת לשבת. כשכמעט עברה שנה ופייביש עשה כסדר התשובה שנתן לו הבעש"ט, התפאר חותנו של פייביש בשיבה של מעלה שחתנו נקי הוא כביום היוולדו ואין בו אף שמץ פסול, עד שקוראים לו ר' פייביש, וכל זה מכוחו של הבעש"ט.

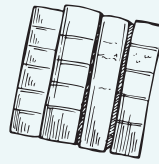
שמע הבעל דבר את שבחי ר' פייביש ואמר: אני אלך ואביאוו לידי נסיון ונראה אם יעמוד בו! ניתנה לו רשות ומיד ירד למטה ובא לבית מדרשו של הבעש"ט בדמות איש, והיה זה בשבת האחרונה של השנה אשר ר' פייביש ישב בה בתענית משבת לשבת, והנה

לך שאני אחד מל"ו צדיקים, ומיום שנולדה בתי הבכורה אני יושב ומחכה לך. ראיתי את דרכי חיך וידעתי את מעשיך הרעים, ועם זאת, את בתי לא נתתי לאיש אחר כי בת זוגתך היא! את הדברים האלה דיבר החייט באזני החתן והאורח שפגשו ביער. כשכילה לדבר, פתח האורח את פיו ואמר: בני אתה! ובצעד ויסורים רבים הולדתך, ועכשיו באתי אליך מעולם האמת לכבוד יום הארוסין שלך, ואני מברך אותך ואת ארוסתך שיהיה הקשר הזה קשר של קיום קשר בל ינתק, והנני מזהירך בני: החזק בדרך התשובה ואל תרפה ממנה עד יום מותך. לאחר שדיבר את הדברים האלה התחיל האורח, האבא שהגיע מעולם האמת, ללכת ולהתרחק ממקום עמדם עד אשר נעלם ממראה עיניהם.

בשובם הביתה, בעודם בדרך, אמר לו המחנות: עוד סוד אגלה לפניך: תדע שאחרי יום חתונתך, עם כלות שבעת ימי המשתה, אפטר מן העולם ועליך להשיג על כל בני ביתי, אתה תהיה להם לאב תפרנס אותם ותשיא את שאר בנותי, וזכור אל תשכח לעשות את כל הדברים האלה וה' יהיה אתך. תעשה את הטוב והישר ותמצא חן בעיני אלקים ואדם! כשבאו לביתם כתבו את התנאים כדת וכדין ואחרי שבועות של הכנה עשו את החתונה במשתה ושמחה. משעברו ימי המשתה אמר החייט אל חתנו: עוד מעט ותגיע שעת לילך מן העולם, אך בטרם אלך בדרך כל הארץ, תשבע לי בתקיעת כף לעשות ככל אשר צויתך! נתן לו פייביש תקיעת כף, ואכן החייט הצדיק הנסתר נפטר מן העולם. באותה שעה קפץ על פייביש עול של פרנסה וריחיים היו על צווארו. משפחה שלמה מוטלת עליו והוא צריך לפרנסה. הלך ופתח חנות וסחורה מהמובחר הייתה שם.

הוא הצליח במסחרו והגיע לעשירות מופלגה. אלא שכאן החלה שוב ההזדרדות: וישמן פייביש ויבעט, הוא סר מהדרך, התחבר לרשעים והלך בדרכם, חלל שבת ולא שמר כל כשרות, שכח את אביו ואת חותנו הצדיק הנסתר ונעשה רשע גמור, נתערב בפריצים ולמד ממעשיהם. לימים עשו חבריו הפריצים סעודה גדולה, והוא אחד מהקוראים. יום המשתה חל בשבת, פייביש רתם את מרכבתו ונסע אל מקום המשתה שהיה בארמון מפואר הרחק מן העיר שעות מספר.

בהיותו בדרך מחוץ לתחום נשא את עיניו וראה מרחוק יהודי הולך. התפלא מאוד פייביש בראותו הולך ומתקרב לקראתו כאילו מכון הוא את צעדיו אליו. המשיך פייביש בנסיעתו והנה הוא רואה שזה חותנו הנפטר. פייביש לא האמין למראה עיניו, וכשעודנו מפקפק בדבר ניגש אליו היהודי ושאל: האם לא תדע שהיום יום שבת קודש? לא הספיק לענות לו והוא ניגש אל המרכבה, הוריד ממנה גלגל אחד ונעלם. כמובן שפייביש לא יכול היה להתקדם, כי המרכבה אינה יכולה לנסוע עם שלושה גלגלים, וכך הוא עמד שם

כשמוע ר' פייביש את דבריו האחרונים, הבין שהוא מסית ומדיח ובא להעבירו על דעת קונו. פתח את הדלת ונס החוצה, ומשראה שהוא רודף אחריו נכנס לבית המרחץ והשליך את עצמו למקוה המים כשהוא לבוש בגדים כדי להפטר ממנו. באותו רגע עזבו הבעל דבר והלך לו, באמרו: אדם שמוסר את נפשו על מצוות נטילת ידים שהיא מדרבנן לא אוכל לו!

בשעה זו ישב הבעש"ט בביתו כשהוא דבוק במחשבותיו הקדושים, וכבר הגיעה השעה שדרכו ליטול ידים במוצאי שבת לסעודת מלווה מלכה ועדיין הוא יושב בדבקות. פתאום התעורר ממחשבותיו ואמר אל השמש: בוא עמי ונצא החוצה. יצאו והלכו ובאו לבית המרחץ, ושם ראו איש טובע במים, משו אותו מן המים וראו שהטובע הוא ר' פייביש.

כל עוד נפשו בו לקחו אותו והביאוהו אל בית הבעש"ט ושם החיו את נפשו. כאשר הוטב לו, פנה אליו הבעש"ט ואמר: עכשיו שעמדת בנסיון האחרון ומסרת את נפשך על מצוה קלה דרבנן, קום ואכול עמי סעודת מלווה מלכה, ואחר כך תסע לביתך בשלום! תיקון נשמך נשלם ונהיית לבריה חדשה! זכה האיש שאחרי גלגולים רבים חזר בתשובה ותשובתו שנבעה מתוך עמקי הלב נתקבלה בזכות מצות נטילת ידים.

(ספיד ויהלום פר' עקב תשפ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

בשבת זו אמר הבעש"ט לר' פייביש: במוצאי שבת זו לא תסעד בסעודת מלווה מלכה!

שמע לו פייביש, הלך לבית המדרש ולמד. משהגיעה השעה של סעודת מלווה מלכה, נכנס הבעל דבר לבית המדרש ומצאו יושב ולומד. ניגש אליו ואמר: מה לך שאתה פורש מן הציבור ואינך מקיים מצות מלווה מלכה. השיב פייביש ואמר: את מצות רבי הקדוש אני שומר, ואם שקשה לי מאוד שלא לקיים סעודת דוד המלך עליו השלום, אך פקודת הבעש"ט שמרה נפשי כי דבריו דברי אלקים חיים.

שמח הבעל דבר מאוד לשמוע דבריו שיש בהם מעין צער, ואמר: אמת נכון הדבר שמצווה גדולה היא לאכול סעודת מלווה מלכה, והמקיימה זוכה לדברים הרבה. בשעת דיבורו הוציא חלת לחם לבנה ונהיחה על השולחן לפניו. הסתכל ר' פייביש בו ובחלה הלבנה ואמר: לא אוכל, מפני שרבי הקדוש אמר לי שלא לאכול! אמר לו הבעל דבר: רבך אמר רק שלא תאכל על שולחנו, אבל לא אסר עליך את האכילה בכלל! פתחו ולא יכול לו, וכאשר הצר לו וביקשו לאכול רק כזית, אמר לו: לא אוכל בלי נטילת ידים! ניגש אל הכיור ליטול ידיו, ומצא את הכיור ריק אין בו מים, כי הבעל דבר רצה להכשילו בשתים: גם להעבירו על דעת הבעש"ט וגם על מצוות נטילת ידים.

אמר לו הבעל דבר: למה לך לדקדק בנטילת ידים, הרי אם אין מים מותר בשעת הדחק לאכול בכריכת ידים במפה לשם מצוה!

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמיכת עשירה ממדורי הביאור 'מאורי אור' וליקוט מאורי החיים

ביאור משולב שזור באומנות בינות המילים

אור תורה | תורת חיים

הערות צינים ומקורות

עמוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מחקרים נבחרים

הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הקדמון

מאורי אור - מאד ענין ולומד

'מאורי החיים' - מקורות מחדל

ביאור רש"י

עמוד מרהיב עין

חיים של תורה

44-20-8806-0176 אירוסה (718) 437-0054

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

שנות חיים של תורה

פנינים על הפרשה:

מועלת תפילת מנחה בערב שבועות

והקטיר הכהן את אזכרתה מגרשה ומשמנה על כל לבנתה אשה לה (ויקרא ב טז). זה רומז גם כן כמו שאמרנו למעלה (פסוק ב) דהתפלה עולה על ידי המלאך, דכשרואה המלאך האדם המתפלל רצוי ותפלתו רצויה, אז קושר התפלה כתר ועטרה בראש צדיק חי העולמים:

והנה התפלה הזאת של מנחת ערב שבועות, אף על גב דהאדם המתפלל ראוי ותפלתו כראוי, צריכה עוד תנאי אחר, שלא בטל האדם הזה שום לילה מחשבון העמר [וכו']. וזה שאמר והקטיר הכהן הוא המלאך כאמור, את אזכרתה גימטריא זו כתר, הכתר שקושר מהתפלה כאמור. מגרשה, גרש' הוא ראשי תבות גדלות ראשון שני כאמור, דהינו ששומר האדם הזה בימי העמר שלא בטל שום לילה:

(מחשוף הלבן פרשת ויקרא)

קודם קבלת התורה היו צריכים להוסיף כל יום קדושה יתירה

במה יזכה נער את ארחו, לשמר כדברך. בכל לבי דרשתיך אל תשגני ממצותיך (תהלים קיט ט-י). עכשו בא לומר, דהנה למוד התורה וקיום המצוות צריכים יראת שמים וטהרה ונקיות, שהם דבר רוחני וקדוש, ולא שיך שיחולו על גוף נגוף מלא אספסוף. וכמו שמצינו בקבלת התורה כמה אזהרות הזהיר הקדוש ברוך הוא למשה רבנו עליו השלום שיזהיר את ישראל שיקדשו את עצמם כראוי כדי שיהיו ראויים שתתחול עליהם התורה, כמו שכתוב (שמות יט י) 'לך אל העם וקדשתם היום ומחר' וכו'.

ע"י ריבוי ותוספת הקדושה זוכים לתורה

והנה ראוי להעיר, למה היה הצווי בלשון הזה שהצריך לפרט לו כל יום בפני עצמו באמרו (שם פסוקים י-יא) 'וקדשתם היום ומחר, והיו נכנים ליום השלישי, הנה לו לומר 'וקדשתם שלשת ימים'. אלא הכונה לומר, שבכל יום צריך להוסיף קדשה יותר מיום שעבר, ולפיכך אמר להם 'וקדשתם היום', ועוד 'ומחר', צריכים להוסיף קדשה יותר מיום ראשון, ועוד בה שלישיה 'והיו נכנים בקדשה יתרה ליום השלישי'. וכל זה כדי שיהיו ראויים שתתחול התורה עליהם, דלא שיך שיהיה דבר קדוש על דבר שאינו קדוש. וכמו שאמר הכתוב (ויקרא יט ב) 'קדשים תהיו כי קדוש אני, הכונה, כיון שאני קדוש, לא לא שיך קדשתי עליכם אם לא תהיו קדושים (תנחומא קדושים ב-ה). וכמו שכתוב (תהלים לד טו) 'סוד מרע ועשה טוב, דלא שיך להתדבק בטוב עד שיסור מרע:

עצות וסגולות:

ענייני קבלת התורה

ע"י אחדותם קבלו את התורה בהר סיני

אפשר לומר, דרבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין קו.) דרשו על פסוק (לעיל יז ח) 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידם', שרפו ידיהם מן התורה, לפיכך נתגרה בהם עמלק. ועכשו שנתקדשו בהר סיני ורצו לקבל התורה, הסירו רפיון ידים וקבלו עליהם לקבל התורה ולשמרה בזריות, ונתקדשו ונתטהרו ונעשו אהובים זה לזה בלב אחד כאיש אחד. ומצד קדשתם וטהרתם ואחדותם זכה משה שעלה אל האלהים, דזכות ישראל היא שהשלימה למשה מעלתו.

וזהו שאמר ויסעו מרפידים, דהינו, נסעו מרפיון ידים שהיה בהם בתחלה, עכשו הסירו רפיון ידים ובאו למדבר סיני בזריות, לקבל התורה בזריות ולשמרה בזריות. ויחן שם ישראל, נעשו בלב אחד כאיש אחד, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא מס' דבחדש א.).

(פיתוחי חותם פרשת יתרו, ד"ה ויסעו מרפידים)

הידידי בלשון רבים משום ערבות ישראל

במה שיזדע דהודוי נתקן בלשון רבים, 'אשמנו, בגדנו', משום דכל ישראל ערבים זה לזה, ואם אין בכל אחד ואחד אותו עון שהוא מתודה עליו, יש בחברו, ומשום ערבות נחפש עליו וחשוב כאלו היה בו בעצמו. (אלף בינה, אות אל"ף ג)

השונא לחבירו חושב שאין בכך עוול

אם שונא לחברו אומר מה בכך, הרי אני עושה לו שום רעה ושום נזק, וגם אומר פי שלא לדבר בו שום דפי. והוא לא התבונן מה אמרה התורה (דברים יט יא), 'וכי יהיה איש שנא לרעהו וארב לו וקם עליו, עבר על לא תשנא' (ויקרא יט יז) סופו לעבר על שפיכות דמים (רש"י שם). ועוד, בטל מצות עשה גדולה הנקראת 'כללה של תורה', כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי גדרים ט ד), 'ואהבת לרעך כמוך' (שם פסוק יח) זה כלל גדול בתורה.

(אלף בינה, אות ה"א א)

אותיות התורה הם נשגבות וקדושות

מי שעוסק בתורה או מחזיק בידי לומדיה, גורם שישתדל יהיו מתדבקים בספירות כראוי, ועל ידי זה יורד שפע מכל הספירות על הלומדים ועל המחזיקים.

(גנוי המלך, תיקון התשובה אות ז)

תומכי התורה ישבו לעתיד בצל הלוזים

דרשו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים נג. ויק"ר כה ב) דעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות צל וחסה למחזיקים בידי לומדי תורה אצל בעלי תורה, שנאמר (קהלת ז יב) 'כי בצל החכמה בצל הכסף'. ופרשו המפרשים זכרונם לברכה (ילקוט ראובני פ' ראה, מעיל צדקה ס' אלף תש"ה אלף תקס"ב), (דאיותו) [דבאותו] עולם גם המחזיקים ולמדו תורה, שלא יתבישו בין החכמים שיהיו הם קוראים ושונים ואלו דוממים, לפיכך גם הם יודעים תורה.

(פיתוחי חותם פרשת ויקהל, ד"ה ויאמר משה)

שאל כיצד יזכה המנוער מן המצוות להשגות התורה

ובא דוד המלך עליו השלום לומר: כל הדרכים המועילים להשגת התורה והמצוות, אני מכיר בהם, והריני מקבל עלי לקיים בכל יום ויום בתוספת מרבה על היום שעבר, ואני מחלה פניך שתעזרני על השגתם וקיומם, ולא יהיה בי שום דבר המעכב מלהשיגם ומלקימם. וזהו אמרו תחלה במה יזכה נער, נער נקרא המנוער מן התורה ומן המצוות. וגם מי שיש בידו תורה ומצוות ואין עמהם יראה וקדושה, עדין נקרא נער שעדין מנוער מן התורה והמצוות, כל עוד שלא קיים ביראה ובקדושה. וכמאמר התנא (אבות פ"ג מ"ז) אם אין חכמה אין יראה, אם אין יראה אין חכמה. ועוד אמר (שם ג ט), כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת, וכל שהחכמה קודמת ליראת חטאו, אין חכמתו מתקיימת:

עיקר ביאת האדם לעולם לטרוח להביין דברי תורה על אמתותם

והינו שאמר, מי שמנוער מן התורה והמצוות או מנוער מן היראה והקדושה, במה יזכה נער את אחרו עד שיזכה להשיג תורתך ומצותיך ולקיים כראוי בהלכתך. וזהו שאמר לשמר כדברך, דהינו להשיגם על אמתותם ולקיים כמתכנתם, כאשר צוית אתה ממש, בלי שום שגגה. ואני יודע בעצמי שגם אני עדין נקרא נער לענין זה, והריני מוכן ומזמן לקבל עלי כל הדברים המועילים להשגה ולקיום זה לעשותם כראוי. והנה הדבר הגדול המועיל לענין זה הוא שלמות הלב כראוי. תחלה, שיעזוב האדם כל מחשבות והרהורים רעים, וגם כן יעזוב כל מחשבות עניני העולם הזה, כי הבל המה מעשה תעתועים, ומתעים האדם מדרך חיים. ויהיה לבו פנוי תמיד לחשב ביראת הבורא ולענין בדברי תורה כדי לידע כל דבר על אמתותו, כי זה כל האדם ועקר ביאתו לעולם, כדי שיטרח להביין דברי תורה על אמתותם ולחדש דבר מתוך דבר, וכמו שכתבו רבותינו ז"ל (ברכות ח.) אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה: (אלף בינה, תהלים קיט אות ב)

כל אחד מישראל נשאל האם מקבל התורה

ה' יתן אמר המבשרות צבא רב (תהלים סח יב). אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא דרשב"י שמות כ טו), כי כשהקדוש ברוך הוא מוציא את הקול היו ישראל רואים עין בעין, כמו האדם הלוקח כלי מיד ליד, והיה בדבור ממש לקח, מה שלא היה בשום דבור מעולם. והיה הדבור הולך לישראל ואומר לו אני הדבור פלוני, תקבלני אם לא, ואמר לו הן. כמה וכמה אותיות יש בי, ורמזים ודרשים וסודות ופשוטים יש בי, תקבלני אם לא, ואמר לו הן. עד שכל הדברות היו מחזירים אחר ישראל כלם, וקבלו ואמרו (שמות כד ז) נעשה ונשמע:

וזה ה' יתן אמר, והיה צריך לומר 'אדני אומר', אלא זה הקול היה בו ממש, והיה נתן ביד ורואים אותו ישראל, שנאמר (שם כ טו) יָכַל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת. ועוד, הדבור היה הולך לכל ישראל, ואומר אני הדבור פלוני תקבלני אם לא, ואמר לו הן, וזהו המבשרות הדבור לישראל, וזהו צבא רב:

(דורש טוב, דרוש ב' למתן תורה)

במתן תורה פרסם הקב"ה חביבותם של ישראל

אי נמי יש לומר על פי מה שכתבנו בסמוך, דבאכילת הפן גשתונו עם המלאכים ובשבייתת השבת השנונו לכבודו יתברך. והנה הקדוש ברוך הוא יתברך שמו מרב אהבתו את עמו ישראל רצה לפרסם בעליונים ובתחתונים דישראל חביבים לו יותר מן המלאכים, ובתורה רצה הקדוש ברוך הוא לפרסם הדבר הזה, דאין להקדוש ברוך הוא חביב יותר מן

התורה, דבה ברא כל העולמות, דכל התורה כלה שמונתו של הקדוש ברוך הוא, משום דכלה סודות נפלאים:

וכשרצה הקדוש ברוך הוא לתן התורה, באו המלאכים וערערו כדי לקבלה הם (שבת פח:), כמו שנאמר (תהלים סח יג) (ומלאכי) [מלכי] צבאות ידדון ידדון, וכמו שנאמר (שם ח ב) 'אשר תנה הודך על השמים'. וערעורם היה כי אם על סודות התורה (ליקוטי תורה האזינו), אבל הפשט יודעים הם דלא שנין בהם הטענה, כי הסוד אינו ראוי כי אם להם משום שהם קדושים דאין יצר הרע שולט בהם. וכל מה ששענו לא הועילו, ולא נתן הקדוש ברוך הוא התורה בסודותיה כי אם לישראל, ובזה הראה שהם חביבים לו יותר מן המלאכים:

(בגדי השרד)

עד מתן תורה לא היה קיום לעולם

ארץ רעשה אף שמים וגו' (תהלים סח ט). אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שיהש"ר א גא) כי כל זמן שלא קבלו ישראל התורה, היה העולם מתמוטט ומתנוגע ולא היה קיום לשמים ולארץ, וכך אמרו השמים והארץ, לא בראת אותנו אלא בשביל התורה, כמו שכתוב (ירמיה לג כה) 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת'. וכמו שכתוב (תהלים עו ט) 'ארץ יראה ושקטה', אם יראה למה שקטה, ואם שקטה למה יראה, אלא קדם שנתנה התורה יראה, עד שנתנה תורה שקטה (שבת פח:). ולא שקטה עד שנתנה על הר סיני שהוא ענו, ועל ידי ישראל, שאין אלהותו יתברך אלא על ידי ישראל. זה שאמר הכתוב ארץ רעשה אף שמים נטפו מפני אלהים, בעת נתינת התורה, כשאמר להם הקדוש ברוך הוא אני נותנה על הר סיני ועל ידי ישראל, מיד נתקדשה דעתה. וזהו סיני מפני אלהים, גם הר סיני נרתע, עד שאמר לו לישראל: (דורש טוב, דרוש ב' למתן תורה)

התורה טובה אף יותר מהנאות העוה"ב

טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף (תהלים קיט עב). יש לדקדק בזה מה ענין זהב וכסף שהם גשמיים דבר הכלה ואבד, אצל התורה שהיא רוחנית קדשתו יתברך ממש ושמותיו, דכל התורה שמונתו של הקדוש ברוך הוא (וזהו ח"ב ככד.), ומה ענין ערכה אצל זהב וכסף, ומה שבח זה משבח עצמו דוד המלך עליו השלום בזה, דכל העוסק בתורה לשמה פשוט הוא דהתורה טוב לו מזהב וכסף ואבנים טובים ומרגליות. ואפשר לומר דלא על כסף וזהב הגשמי דבר, רק על הנאות וכסופים של אותו עולם שמעריכים אותו בערך דמיון בעלמא לזהב וכסף הגשמיים, כמו שאמרו בזהר הקדוש (ח"ג כח:), על פסוק (בראשית כג טז) 'ארבע מאות שקל כסף עבר לסחר', דדריש ליה על ארבע מאות עלמין דכסופין:

דוד המע"ה עבד את ה' שלא ע"מ לקבל פרס

ועל זה מדבר דוד המלך עליו השלום, דאלפי זהב וכסף שאמר כאן הם הנאות וכסופים דעולם הבא, ואומר דוד המלך עליו השלום דאינו רוצה בהנאות וכסופין דעולם הבא, שאותם הנאות אינם כי אם לכבודו דוקא, ולמוד התורה וקיום המצוות שבעולם הזה הם להנאותו יתברך, ורוצה דוד המלך עליו השלום להיות עבד תמיד משמש לקונו יומם ולילה בצער לכבוד קונו, מללכת אל מקום מנוחה ושלוחה לכבוד עצמו. וכיוצא בזה אמר גם כן (תהלים פד יא) 'כי טוב (לי) יום בחצרך מאלף', דהינו 'טוב לי יום בחצרך' בעולם הזה שאני משמשך ומשרתך כעבד המשמש את רבו, 'מאלף' עולמות והנאות וכסופין שאותה נתן לי באותו עולם, דכונתי ורצוני בדבר שהוא לרצונך ולא לרצוני:

(מעגלי צדק אות ט"ת)

מסכת יבמות דף צ-צו

מועלת אכילת בשר בסעודת ברית מילה

בגמ': מלמד שהכתנים אוכלים ובעלים
מתכפרים (יבמות צ, א).

יש שכתבו בשם כמה צדיקים, שאם
מביאים בשר בהמה בסעודת ברית מילה
דבר זה סגולה שהבן יהיה ת"ח. (עיי' הבית
היהודי ח"י עמ' 182). וכתב בשו"ת משנה
הלכות (ח"ד סי' רעב) על דבריו, שקיבל
מעשה שהיה אצל הגה"ק אדמו"ר מצאנז
בעל דברי חיים שבא לפניו איש חשוב
והתנצל שיש לו בית מלא תורה וכל בניך
לימודי ה' גדולי התורה, ורק בן אחד יש
לו שאינו רוצה ללמוד ואינו בן תורה ויש
לו מזה עגמת נפש וצער גדול, והאדמו"ר
התבונן במחשבתו הטהורה כדרכו בקודש
ותיכף שאל אפשר האסטו געמאכט
אמילכיגע סעודה ביים ברית (אולי עשית
סעודת חלב בשעת הברית ולא אכלו בשר),
חשב האב והשיב שזוכר שהיה זמן מבולבל
ועשו (מילכיגע סעודה) סעודת חלב. והשיב
הגה"ק זצ"ה (נא וואס ווילסטו), כלומר
א"כ מה אתה רוצה.

והביא רמז מן התורה לענין אכילת בשר
בשעת הברית שנאמר (שמות יח יב) ויקח
יתרו חתן משה עולה וזבחים לאלקים
ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם
עם חתן משה לפני האלקים, ופי' הרמב"ן
ויקח וכו', היה זה אחר שעמד עמהם ימים
רבים ונתגייר במילה וטבילה והרצאת דמים
כמשפט, ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל
לחם עמו ביום חתונתו כי חתן דמים הוא
ע"כ. הנה מבואר בדברי הרמב"ן שעל ברית
שהוא חתן דמים צריך סעודה עולה וזבחים.
ואפילו אם נאמר שאין למדין מקודם מתן
תורה, מכל מקום הרי על העצם ההלכה לא
פליגי, והרמב"ן רק מפרש שגם סעודה זו
היתה בשביל הברית, אבל בשאר כל ברית
צריך סעודה כזו, דאם לא כן מאי שנא
יתרו, וזה פשוט מאד.

והביא עוד שכתב בספר כד הקמח לרבינו
בחי (הלכות מילה) שמצינו שכשנולד יצחק
נימול לח' ימים ועשה אברהם סעודה גדולה
ביום שמיני למילה, שכן דרשו רבותינו

מאי הוה לה למיעבד מיאנס אנסה (יבמות
צא, א).

כתב בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' מא,
ה"ד בפתי תשובה י"ד סי' כט סק"א),
נשאל בדין אחד שאכל עוף ואח"כ מצא בו
אחד מ"ח טריפות אם צריך כפרה על מה
שאכל או לא.

וכתב שלכאורה היה נראה להביא ראיה
מדאמרינן בנזיר (כג.) ולא ידע ואשם ונשא
עונו (ויקרא ה, יז), ומה מי שנתכוון לעלות
בידו בשר טלה ועלה בידו בשר חזיר כגון
חתיכה ספק של שומן ספק של חלב אמר
קרא ונשא את עונו שצריך כפרה, ומבואר
שעל כוונתו שאינה טובה חייב כפרה. וכתב
שמ"מ נראה שדווקא התם שנולד הספק
קודם שאכל אבל אם לא נולד הספק עד
אחר שאכל הוי אונס ואונס רחמנא פטריה.
וראיה לזה ממה שאמרו בביצה (כה.) אמר
רמי בר אבא הפשט וניתוח בעולה והוא
הדין לקצבים, מכאן למדה תורה דרך ארץ
שלא יאכל אדם בשר קודם הפשט וניתוח
שיבדוק תחילה אם אין בו טריפות. וכתבו
התוס' (ד"ה אורח ארעא) שודאי אין איסור
לאכול קודם שמשנשחטה עומדת בחזקת
היתר ואין צריך לחשוש שמא טריפה היא,
מיהו אם נמצאת טריפה לאחר שיאכל הוא
נענש כדין שוגג ולא כאנוס כיון שלא היה
לו למהר כל כך. ומבואר שלאחר הפשט

ז"ל (תוס' שבת קל. ד"ה שש בשם פדר"א)
על הפוסק (בראשית כא ח) ויעש אברהם
משתה גדול ביום הגמל את יצחק, ה"ג מל
את יצחק, ומכאן סמך למנהגו שאנו עושים
סעודה ביום המילה שהרי לפני המדרש
הזה עשה אברהם משתה גדול ביום שמיני
במילת יצחק. ומצוות המילה כעין קרבן
היא, שאדם מקריב פרי בטנו לכבוד השי"ת
לקיים מצותו, וכשם שדם הקרבן מכפר
כך דם המילה מכפר וכו', וכשם שכתוב
בקרבן (שמות כט לג) ואכלו אותם אשר
כופר בהם, שאכילת קרבן מכפרת וכמבואר
בסוגייתנו, כן המנהג בישראל שעושים
סעודה ביום המילה ומתאספים הכל ובאים
שם ומנהג כשר הוא, וע"כ הזכיר דוד המלך
ע"ה (תהלים ג, ה) אֶסְפוּ לִי חֲסִידֵי כְרִיתִי
בְּרִיתִי עָלַי זָבַח, ללמדך כי ראוי שיתאספו
הקרובים ואוהבים לשמוח ולעשות סעודה
על המצוה הזאת, עיי"ש. הרי מפורש
שסעודת ברית מילה היא כאכילת בשר
הקרבן שכתנים אוכלים ובעלים מתכפרים,
ואסמכוהו אקרא דכורתי בריתי עלי זבח,
ומבואר מדברי רבותינו הראשונים הרמב"ן
והרבינו בחי דסעודת ברית מילה בא דוקא
בשר, ואם לאו הוי כחסרון בקרבן.

אכל עוף ונמצא שהוא טריפה

בגמ': א"ר ששת אמינא כי ניים ושכיב רב
אמרה להא שמעתתא הלכה מכלל דפליגי

ולמים בא ראובן והביא עדים שנתן לה טבעת ושכפניהם היו הדברים. ונשאל אם יש להתיר בניה שלא יהיו ממזרים כיון שהיתה אנוסה שלא ידעה שתהא אסורה להנשא. וכתב הרשב"א שזה אינו, דהוה לה למידק ולברר אם מותר לה לינשא, וכל שלא דייקה תצא מזה ומזה. ואין להקשות שאם כן מיכל בת שאול שהיתה נשואה לדוד ונישאת לפלטי בן ליש באנוסה איך הותרה לדוד. שזו אינה דומה לזו, ששם אנוסה גמורה היתה שאנוסה שאול והשיאה לפלטי והיא על כרחא נבעלה, וכענין אסתר אצל אחשוורוש, אי נמי שם טעות גמורה של הוראה היא שהורו לה בבית דינו של שאול שכיון שקידשה דוד במלוה ופרוטה מלוה ופרוטה דעתו אמלוה ואין אלו קידושין שהמקדש במלוה אינה מקודשת, ועל הוראה זו סמכה ונישאת, וטעות כזו כאונס היא. אבל אשה זו שלא הורו לה בית דין להתירה אלא מעצמה נישאת אי זה אונס היה שתסמוך עליו לינשא, ואם כן כל הנשים שזינו נתיר ונאמר סבורה היתה שאינה אסורה בכך, וזה ודאי אינו.

ומבואר בדברי הרשב"א שאשה שנישאת על פי הוראת בית דין שהורו לה שמותר לה לינשא, הרי נישואיה כאונס ואין בניה ממזרים ואין נוהג בה הדין המבואר בסוגייתנו שתצא מזה ומזה והולד ממזר מזה ומזה. וכן כתב להלכה הרמ"א (אה"ע סי' יז ס"ח), שאשה שנתקדשה וטעתה וסברה שלא נתקדשה ונשאת לאחר, תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה, אבל אם אנסה להנשא או שהורו לה בית דין בטעות ונשאת על פיהם, הוי כאנוסה, ומותרת לבעלה הראשון. והט"ז (שם) והבית שמואל (שם ס"ק קעב) הקשו על זה מהמבואר בסוגייתנו שרב נחמן סבר שאשה שנישאת על פי עד אחד שאמר שמת בעלה הרי זו הוראת בית דין ואינה כטעות בית דין, ואף על פי כן הדין הוא שתצא מזה ומזה והולד ממזר מזה ומזה, ואם כן מבואר שגם מי שעשתה על פי הוראת בית דין נוהג בה דין זה שתצא מזה ומזה וכו'. ותירץ בבית שמואל שיש לומר שכיון שאשה שעד אחד העיד שמת בעלה אינה מותרת על פיו אלא משום דדייקא ומינסבא, הרי כשנתברר שבעלה חי נתברר שלא דייקה שפיר ועל כן היתה ההוראה

להעלות על דעתו ולברר עניינם מכל מקום חייב על כל פנים אחת (שבועות ה.), ולא אמרינן מה ה"ל למיעבד, וכתב שגורא הכלל בזה, שאם עשה איזו עבירה תהיה הסיבה איזו שתהיה, הואיל ויכול היה להתברר הרי זה חייב. שאם היה יכול לברר על ידי התאמצות הרי זה לא מיקרי אונס מה שלא היה בידו בקל לברר, שעל כל פנים היה הדבר יכול להתברר, כמו באשה שאם היתה ממתנת וע"י החקירה היה יכול להתברר שבעלה חי, ואפילו אם היה באופן שלא היה בשום אופן אפשר להתברר מכל מקום לא חילקה התורה וכל שוגג חייב ורק באונס פטרה רחמנא.

נישאת על פי הוראת בית דין בטעות

בגמ': ניסת ע"פ ב"ד תצא וכו'. (יבמות צב, א.)

כתב הרשב"א בתשובה (ח"א סי' אלף קפט) בדבר אשה שהיתה משודכת לראובן, וראובן זה סעד בבית חמיו ובקש ממנו שיושיב המשודכת שלו עמה בשולחן, ולא רצה חמיו להושיבה עמה עד שיתן לה טבעת, ונתנית טבעת היתה אצלם כנתנית קידושין. ונתרצו בכך ראובן ואבי הנערה, והביאה לפניהם ונתן לה ראובן טבעת בפני כל המסובין. לימים נתחדשו ביניהם סבות והלכה ונשאת לשמעון בלי שנתן לה ראובן גט והולידה משמעון בנים,

וניתוח שבדק כדן ולא מצא טריפות ואף על פי כן אחר כך נתברר שהיה בו מן הטריפות, הוי כאונס כיון שאין צריך לבדוק אחר שמונה עשר טריפות, ואונס אין צריך כפרה דומיא דאם שימשה שלא בשעת וסתה ומצאה אחר תשמיש דם אפילו על עד שלו דמקרי אונס ואינם צריכם כפרה לא הוא ולא היא כמבואר בשו"ע (יר"ד ס"ס קפ"ה), ה"נ כיון דהוי אונס לא צריך כפרה. ועיין בשו"ת חמדת שלמה (יר"ד סי' א) שהאריך בדברי הפנים מאירות, ועיי"ש במה שמוכיח מסוגייתנו. ובשו"ת דברי חיים (יר"ד ח"ב סי' סח) הוכיח מסוגייתנו שצריך כפרה, דסבירא ליה לרב ששת שהאשה שניסת על פי עדים שהעידו שמת בעלה, ואחר כך בא בעלה, אינה צריכה הימנו גט לכ"ע, דמאי ה"ל למיעבד. אלמא דכאנוסה חשיבא דמאי היה לה למיעבד, ואפילו הכי מפורש במשנה (פז:) דחייבת בקרבן. וגם מצינו במי שעשה על פי בית דין באופנים שהבית דין פטורים כמבואר ברמב"ם (שגגות פ"ג ה"א), שאפילו הכי מי שעשה על פיהם חייב בקרבן יחיד, אלמא שאף על פי שהיה אונס שהרי עשה על פי בית דין מכל מקום חייב. ובהרבה מקומות מצאנו שאף שלא היה חיוב עליו לברר חייב ואין אומרים דמאי הוה ליה למעבד, כגון מה שחייב על ביאת מקדש ולא ידע שטמא בטומאת שרץ (עיי' שבועות יד:), וכן בתינוק שנשבה לבין הנכרים ולא ידע מעניי המצוות שאף שלא היה מוטל עליו

בפיו שהוא מקיים מ"ע מדרבנן, וכמבואר גם בסידור הרש"ש, ועל כן יש לדון בענין עונג שבת אם צריך לכוון בו לקיים מ"ע מדאורייתא או מצוה דרבנן.

והביא ראה מסוגייתנו שהיא מצוה מדאורייתא, שבבבלייתא למדו ממה שנאמר למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים אלו שבתות וימים טובים, ופירש רש"י (ד"ה כל הימים) שלמדו מכאן להזהיר שלא יבטל עונג שבת בשביל תיקון הטבל, ומשמע שהוא מדאורייתא. ומבואר בגמרא שמכח זה התירו להפריש תרומה שלא מן המוקף, ובתשובת הרשב"א (ח"א סי' קכז) נשאל אם מה שאסור להפריש שלא מן המוקף הוא מדאורייתא או מדרבנן ואם הוא מדאורייתא איך הותר לצורך עונג שבת, וכתב שהוא מדאורייתא, ומה שהקשו שאם כן איך הותר לצורך עונג שבת ליכא לאקשווי מיד, שהרי התורה התירה מדכתיב תלמד ליראה כל הימים. ומבואר שמצוות עונג שבת היא מדאורייתא. וכן כתב יונתן בן עזיאל בתרגום שלו בפרשת כי תשא על הפסוק (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם, שתרגם וינטרון בני ישראל את שבתא למעבד תפנוקי שבתא לדריהון קיים עלם, ומבואר שסובר שעונג שבת הוא מצוה מן התורה ותרגם הפסוק בזה שהמצוה לעשות תפנוקי שבת. ודוחק לפרש דבריו שהוא אסמכתא בעלמא.

אבל הרמב"ם (שבת פ"ל ה"א) כתב ארבעה דברים נאמרו בשבת, שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים והן מפורשים ע"י הנביאים, ושבתורה הם זכור ושמור, ושנתפרשו ע"י הנביאים כבוד ועונג שנאמר וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכוּבד. וכתב עוד (שם ה"ז) אי זה הוא עונג זה שאמרו חכמים שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבוסס לשבת הכל לפי ממונו של אדם וכו', ומשמע שלדעתו אין מצוות עונג שבת אלא מדרבנן. ובערך השלחן (סי' רמב סק"ג) כתב שלדעת הרמב"ם חיוב כבוד ועונג בשבת הוא מדברי סופרים, אבל להתענות בשבת נראה מדברי הרמב"ם (שבועות פ"א ה"ו) שאסור מן התורה וכמו שכתב הרדב"ז. ומדברי הטור (או"ח סי' תקנב) משמע דאין חובה על האדם לאכול בשר ולשתות יין בשבת, ודוקא אם נמנע

בה להיתר אז נחשב שעשו על פי הוראתו מה שאין כן בזה שהרב המסדר קידושין לא שם אל לבו לדון אם האשה זקוקה לחליצה, ועוד שרע"א הסתפק ששמה לא התיר הרשב"א אלא לחזור לבעלה הראשון ולא התיר לה להישאר עם השני, ועל כן כתב שהלב מהסס בזה.

ולמעשה התיר בשבט הלוי בנידונו מטעם אחר, שיתכן שכיון שלא נודעה טעותם עד אחר מיתת האב שבשעה שנודעה הטעות אינה זקוקה עוד ליבם, לא גזרו בזה חכמים שתצא מהשני. ואף שבסוגייתנו מבואר שאם אמרו לה מת בעליך וניסת ואחר כך אמרו לה קיים היה ועכשיו מת תצא והולד ראשון ממזר והאחרון אינו ממזר, אף שבשעה שנודעה הטעות אינו אוסר עליה, דבאיסור יבמה לשוק שאינו חמור כאיסור אשת איש נחתין חד דרגא ואין מחמירים בו לאסרה בכהאי גוונא. [וע"ע שם בטעם שבאותו מעשה לא אסר משום זונה לכהן].

מצוות עונג שבת דאורייתא או דרבנן

בגמ': אתא לקמיה דרבי חייא אמר ליה שפיר עבדת דתניא למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים אלו שבתות וי"ט (יבמות צג, א).

בשול"ת רב פעלים (ח"ג או"ח סי' כב) חקר בענין עונג שבת אם הוא מדאורייתא או מדרבנן, וכתב נפקא מינה בזה כיון שבמצוה מן התורה צריך לדקדק לכוון בלב ולומר בפה שהוא מקיים מצות עשה מן התורה, ואם היא מצוה מדרבנן יכוין בלבו ויאמר

בטעות, וכיון שמחמתה הוא תצא מזה ומזה וכו'. אך הקשו הט"ז ובבית שמואל שהרי גם אשה ששני עדים העידו שמת בעלה ונתברר שבעלה חי תצא מזה ומזה והולד ממזר, אף שבמקום ששני עדים העידו שבעלה מת הרי היא מותרת על פיהם ולא משום דדייקא ומינסבא. והט"ז האריך בזה. ובשול"ת שבט הלוי (ח"ו סי' קצז) נשאל בדבר אשה שנישאת לכהן בזיווג שני כדת משה וישראל בסידור קידושין אצל מורה הוראה, ואחר זמן נתברר שבעלה מהזיווג הקודם לא הניח זרע והיתה זקוקה ליבום, והיה לבעלה אח שיכל לייבם אבל כשנודע הדבר שהיא זקוקה ליבום כבר מת האב. ומתחילה היו סבורים שיש לו זרע כיון שהיתה לו בת מאשה אחרת, אבל אחר כך נתברר שבת זו מתה קודם ונמצא שאשה זו נישאת לכהן באיסור ואם כן אסורה היא לכהן מדאורייתא מחמת איסור זונה, וגם יש בה איסור דרבנן כיון שייבמה לשוק שנישאת צריכה מדרבנן להתגרש ממנו, ונשאל בשבט הלוי אם יש למצוא להם תקנה באשר הוא שעת הדחק גדול כיון שהיו זקנים באים בימים ואם יצטרכו ליפרד יגע הדבר בנפשם, כיון שמחמת זקנתו היא שומרת עליו ואם יפרדו קרוב שיבואו לידי סכנה וחולי מעגמת נפש, מלבד פגם המשפחה.

והביא בשבט הלוי שהיה מקום להתיר בזה על פי דברי הרשב"א הנזכרים, וכמו שסמך עליהם גם בשול"ת רע"א (מהדו"ק סי' רה-ו) לסניף במקום שעת דחק גדול, אך פקפק בהיתר זה כיון שיתכן שדווקא אם הרב יודע מהשאלה המסופקת ומורה

משום אבל הוא דאסור.

והארץ שם בדברי האחרונים שיש מהם שנקטו שמצוות עונג שבת אינה אלא מדרבנן, ובדעת הרמב"ם יש פלוגתא, ומסיק דנראה עיקר כמ"ד עונג שבת דאורייתא, ולכן צריך לכוון האדם בלבו בעונג שבת, שהוא מקיים מצוות עשה מן התורה.

ובביאור הלכה (סי' רנ"א ד"ה ישכים) דן בענין מצוות הכנה לעונג שבת אם היא מן התורה, ובתוך דבריו דן במצוות עונג שבת עצמה אם היא מן התורה, ומסיק שאף שעונג הוא מדברי קבלה אבל עכ"פ סעודה בשבת וההכנה לזה מבעוד יום הוא דאורייתא לכמה פוסקים, עיי"ש.

אם יש לישראל אשה בהיותו בן י"ח או י"ג

במשנה: בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת (יבמות צו, ב).

במשנה מבואר שבן תשע שנים ויום אחד שנשא אשה ומת הרי זו פטורה מיבום וחליצה, וכתבו התוס' (ד"ה נשא) שאע"ג שלא תקנו רבנן נשואין לקטן כדרך שתקנו לקטנה מכל מקום אומר ר"י שאין איסור בנישואי קטן ואינה חשובה ביאת זנות, ומצוה נמי איכא להשיא אשה לבנו קטן כדאמר בהנשרפין (סנהדרין עו:). שעליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך וגו'.

וכתב בשו"ת משנה הלכות (ח"ד סי' קכו), על מה שכתב הט"ז (יו"ד סי' רסה סק"ג) במה שכתב בשו"ע (שם ס"א) שאם אחרים עומדים שם אומרים כשם שהכנסתו לברית כן תכניסוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, וקשה שהרי במעשים טובים מחוייב קודם היינו משנת י"ג והחופה מבן י"ח, ותידין שאינו נענש בדיני שמים עד שיהיה בן עשרים ולכן החופה קודמת לעונש בדיני שמים על מעשים טובים. וקושיית הט"ז היא קושיית הב"י ושאר פוסקים, ועיין מדרש שמואל מה שכתב על המשנה בן עשרים לרדוף שהיינו שהוא נהיה בר עונשין, ובאמת מה שאין ב"ד של מעלה עונשין פחות מבן עשרים לאו דברי הכל הוא וכבר מצאנו בנדב ואביהו שלא היו עדיין בני עשרים ונענשו, ובאמת היא מחלוקת הראשונים הרמב"ן ודעימיה אם

של טבריא בנגר שיש בראשו גלוסטרא שנחלקו בו רבי אלעזר ורבי יוסי עד שקרעו ספר תורה בחמתן קרעו ס"ד אלא אימא שנקרע ס"ת בחמתן והיה שם רבי יוסי בן קיסמא אמר תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו עבודת כוכבים (יבמות צו, ב).

בשו"ת מהר"י מברונא (סי' קכז) נשאל במי שנפלו לו תפילין בארץ כיצד יעשה. והשיב שכך ראה רבותיו מנהיגים שאם לא אכל בו ביום יתענה באותו יום אע"פ שלא קבל עליו מאתמול ומכל מקום מתפלל עננו, כמו בתענית חלום שטוב יותר להתענות בו ביום ואפילו בשבת, כמו שאמרו בשבת (יא.). והטעם שצריך להתענות תענית חלום מיד הוא כיון שהראו לו מן השמים שצריך תשובה, ולכן גם בנפילת תפילין צריך להתענות מיד כיון שיש בזה סימן שצריך לעשות תשובה.

ומבואר בדבריו שנקט שטעם התענית בתפילין שנפלו הוא כיון שנפילתם היא סימן שצריך לעשות תשובה על עוון אחר, ולא כיון שעל שפשעו בשמירת הספר תורה לכן נפל ועל כך צריכים להתענות.

ובשו"ת דברי חיים (יו"ד ח"א סי' נט) הסתפק בטעם התענית אם הוא משום שפשעו בשמירה או כיון שהוא סימן על עוון, ונפקא מינה כשנפל הספר תורה באונס, שאם טעם התענית הוא רק מחמת פשיעה אם כן כשנפל באונס אין צריכים להתענות. וכן נפקא מינה אם שאר העם הרואים בנפילת הספר ואינם אחראים בשמירתו צריכים גם כן להתענות, שאם

למדים מאגדה זו שאמר יצחק דל עשרין דלא מענישין במס' שבת, ולפי"ז יתכן שגם בן י"ח לחופה אינו דברי הכל. ועיי' מה שנתבאר בזה לעיל (ע:).

וכתב במשנה הלכות שבעיקר נוסח הברכה יש לומר דמעיקרא לא קשיא מיד, לפי מה שאמרו בסנהדרין (עו:). ויבמות (סב:), ת"ד האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפירקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך. וכתבו התוס' שם שעל בניו נמי קאי שישאן סמוך לפירקן ולא רק על בנותיו, ואע"ג דקטן לא תקינו ליה רבנן נישואין מ"מ איסורא ליכא ואדרבה מצוה נמי איכא להשיא אשה לבנו קטן דעליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך, וציין לדברי התוס' הג"ל, וא"כ הרוצה לדעת כי שלום נווהו מצוה להשיא בנו סמוך לפירקן והיינו קודם שנעשה בר מצוה. וא"כ אתי שפיר שאומרים בסדר זה לתורה ולחופה ולמעשים טובים, דחופה הוה קודם דסמוך לפירקן הוא. וכך היה באמת מנהג קצת צדיקי עמינו שהיו נוהגים כן, וידוע שגם מרן זקינו ר' עמרם חסידא לבש ביום אחד טלית ותפילין, שנשא אשה בשנת י"ג. ולפי"ז אתי שפיר דיוק הט"ז, שמתפללים שיכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים לדעת כי שלום אהלך וכנ"ל. ועיי"ש עוד מש"כ בזה.

ספר תורה שנפל

בגמ': לא כך היה המעשה בבית הכנסת

החיוב הוא מחמת פשיעה אין חיוב תענית אלא לגבאי וחזן הכנסת שהם אחראים לדבר זה והתקלה יצאה מתחת ידם, אך אין לחייב מחמת כן בתענית את שאר הקהל הרואים, אך אם החיוב הוא מחמת סימן לעוון צריכים גם הרואים להתענות.

ובדברי חיים הוכיח גם כן שחיוב התענית הוא מחמת סימן, ומחמת כן כתב שגם כשנפל שלא מחמת פשיעה חייבים להתענות, וגם הרואים צריכים להתענות. אך עיין בדברי יואל (ח"א סי' ז) מה שהקשה על הדברי חיים, עיי"ש. וראה מה שנתבאר בזה בפניני הלכה (תענית טז). ומו"ק כו.). וראה שו"ת יד אליעזר (סי' קכו) ושו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' רסד) ושו"ת צבי לצדיק (סי' מז).

ובשו"ת הרי בשמים (תניינא סי' קלט) נשאל גם כן בזה בדבר מה שאירע בבראד בליל שמחת תורה שנת תרמ"ג שאיש אחד שמח ורקד בשעת ההקפות עם ספר תורה פסולה שבידו, ובין כה נפל חצי ס"ת לארץ כיון שחוטף התפירה של הס"ת היו קרועים, וגם למחרתו בבוקר נטלו בני בית מדרש אחר את הספר תורה הזה להקפות וגם אצלם נפל חצי ס"ת לארץ, ונשאל אם צריכים הקהל להתענות. ואחר שדן בארוכה אם יש חיוב תענית בנפילת ס"ת פסולה, הסתפק אם יש לפטרם כיון שנפל הספר מחמת אונס, כיון שביום שמחת תורה שבני ישראל מפוזרים ומכרכרים וטורודים בשמחת התורה הרי הם כאנוסים שאין להם פנאי לשמור. אך הכריע שאין לפטרם מחמת כן, וגם כשנפל הספר תורה באונס צריכים להתענות, כיון שטעם התענית אינו מחמת שפשעו בשמירת הספר תורה אלא כיון שהנפילה היא סימן לעוונות שבידם, וכמו שנתבאר מדברי מהר"י ברונא והדברי חיים.

והוכיח כן בהרי בשמים ממה שאמרו בסוגייתנו, שמעשה היה בבית הכנסת של טבריא שנחלקו בו רבי אלעזר ורבי יוסי בדין נגר שיש בראשו גלוסטרא, עד שנקרע ס"ת בחמתו, והיה שם רבי יוסי בן קיסמא אמר תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו עבודת כוכבים וכן היה. הרי שאף על פי שנקרע הספר תורה באונס בריתחא דאוריתא, אפ"ה נענשו על המקרה, ומכאן שגם ספר תורה שנגרם זלזול לכבודו על ידי

העין ליקוטים סי' יח אות ב ומחזיק ברכה סי' מ סק"ג).

ובשו"ת אפרקסתא דעניא (ח"ג יו"ד סי' קצד) כתב שמעשה היה במגביה והגולל ס"ת, שנפל צד אחד מהס"ת מתחת יד הגולל והמגביה עדיין אחז גם אותו צד בידו, אלא שראשו העליון הנשמט מידו של הגולל נפל, ומפני שהיה קרוב להבימה לא נפל רק על הבימה. ונשאל אם יש בזה משום נפילת ס"ת ח"ו. וכתב שאם טעם התענית הוא על שפשעו בשמירת הספר תורה, שאם היו משגיחים יותר לא היה נופל לארץ, אם כן כשבאמת לא נפל לארץ אין כאן חשש תענית. אבל לפי מה שהוכיח בהרי בשמים שגם כשנפל באונס צריך להתענות, ואין טעם התענית על שלא השגיחו שלא יפול, אם כן יתכן שגם בכהאי גוונא כל שהיה בדרך נפילה אף שלא נפל לארץ מכל מקום בזיון הוא וצריכים הרואים להתענות.

ומסיק באפרקסתא דעניא כדברי ההרי בשמים, ולכן גם אם לא נפל לארץ ממש ואפילו רק צד אחד אלא שהיה דרך נפילה מה שאינו לכבוד התורה, ג"כ צריך תשובה. והביא שכ"כ גם בשו"ת פרי השדה (ח"ב סי' עג). ובדברי יואל (שם) כתב שלעניין בזיון אין נ"מ וכיוון שנפל אפילו רק צד אחד יש להתענות, ועיי"ש הדין כשרק העץ חיים נגע בארץ.

אונס נענשים עליו. אך החיד"א בשו"ת חיים שאל (סי' יב) כתב שאין חיוב התענית בנפילת הספר תורה מעיקר הדין, ואינו אלא מנהג שנהגו להתענות מי שנפל ספר התורה מידו, וסברא יש בדבר שצריך כפרה לפי שבא זלזול לספר התורה על ידו. ובאגרות הרמ"ז (סי' לו) כתב שמי שנפל ספר תורה מידו יתענה ג' הפסקות משבת לשבת. וכתב החיד"א שמידת חסידות היא, ודי בתענית פחות מזה, וכתב עוד שכל זה על מי שספר התורה נפל מידו אבל הרואים אינם צריכים להתענות כלל. וכן כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' רסד) לפקפק בחיוב התענית, והעלה בסוף דבריו שאין לנו כח להטיל תענית בדור החלוש הזה, ולכן יפדו התענית בפדיון נפש איש וביתו כאשר תשיג ידו, וגם יתאספו לומר כל התהלים בלי הפסק כלל, וגם יהיה רצון שבסוף כל סדר לא יאמרו אלא בסוף התהלים כאשר קבלנו מהבעש"ט וכמ"ש בעטרת צבי, וכנרמז בפסוק (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו, והשם הטוב יכפר בעדם (וראה עוד שו"ת שדה הארץ ח"ג או"ח סי' יא, שו"ת משפטי שמואל סי' יב, שו"ת ריב"א סי' כז, שו"ת הרמ"ן סי' ח, שו"ת מהר"ש ענגיל ח"א סי' פב, שו"ת יד יצחק ח"ב סי' קצז, שו"ת מהר"ם בריסק ח"ב סי' יד, שלחן גבוה ס"ס תקפ, והחיד"א במראית

הרה"ק רבי זאב וואלף מזיטאמיר זי"ע בעל אור המאיר ה' סיון תקנ"ז

ואפילו מזון סעודה אחת, ומוכרח לומר שלא באמירה לגבוה לבד תליא מילתא, כי אם לכוון האמור לחזק בעצמו בחינת בטחונו, לבלתי יאמר שאין לחם יורד מן השמים, ועל כן רודף הוא כקורא בהרים יומם ולילה לא ישבות, ובביתו לא ישכינו רגליו, פעם בחוץ פעם ברחוב, ומאת ה' שכוח לוח לבו, להשיב אמרו אל לבו מתי אעשה גם אנכי לביתי מתורה ועבודה. כי זה כל אדם רק לעבוד עבודת בוראו, בתורה ותפלה ומעשה המצות, ולמה לא יתן החי אל לבו, וכי בשביל זה טרח ופעל בורא עולם, ונפח באפו נשמת חיים, וחננו בינה ודעת, רק לפרנסת אשתו ובניו וכדומה מצרכי גפניות עולם הזה, הלא בודאי מי הוא פתי וחסר לב לומר ככה, וכבהמה נחשב באומר כדברים האלה. ועיננו

הרה"ק רבי זאב וואלף הלוי מגיד מישרים דק"ק זיטאמיר זי"ע היה בן אחיו של הגה"ק המפורסם רבי יחזקאל הלוי לנדא מפראג בעל הנודע ביהודה זי"ע.

רבינו היה מגדולי תלמידי המגיד הק' ממעזריטש שהעיד עליו שאין כמותו היודע ומבין דברי תורתו. כן שאב מבארם של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב, המוכיח מפולגא, הרה"ק רבי נחמן מקאסוב ובעל התולדות זי"ע.

בראות המגיד הק' כי ברכה בו ובכוחו להיות דורש טוב לעמו, החל לפרסמו ורבים התלקטו סביבו לשמוע אמרו ביניהם גדולי תורה וצדיקי הדור.

נח נפשיה דרב בערב חג השבועות תקנ"ז, ומנ"כ באיוואניץ. דברי תורתו שנכתבו ע"י

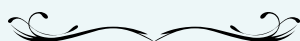
תלמידו הרה"ק רבי אליעזר הלוי שו"ב בעמח"ס פרקי הנאזר ונדפסו לאחר הסתלקותו ונקראו בשם שקרא להם בחייו "אור המאיר".

תיקנו לומר פרשת המן בכל יום לחזק הבטחון

אמרו חז"ל (פרישה או"ח סי' א' בשם הירושלמי) "כל האומר פרשת המן בכל יום", מובטח לו שלא יחסרו מזונותיו לעולם", ולכאורה יש לתמוה, עינינו רואות רבים וכן שלמים, פוערים פיהם לבלי חק לומר פרשת המן בכל יום, ועל הרוב ביתם ריקם וחסרים

רואות עם כל זה רבות בני עמנו, טח מראות עיניהם, מהשכיל לבותם, ומטרדים את נפשם יומם ולילה, רק עבור צרכיותם הגשמי, ומאת ה' שכוח לוח לבם, ואוי לאותה בושח וכלימה, מה תהיה ביום אחריתם, אנה יוליכו חרפתם ובהאיך אנפין יקומו קדם מלכם, ולזה תיקנו לנו לומר פרשת המן בכל יום, בכדי לחזק הבטחון, בשם על הלב שכבר היה לעולמים שירד להם לחם משמים, וגם עתה אל יטריח נפשו רק ללחם, כי אין מעצור לה' להושיע, כי אם יתמיד בהשתדלות רק בלימוד תורה ותפלה ומעשה המצות.

אור המאיר - פרשת בהעלותך

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

- ווארט יומי
- סיפור יומי
- הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי
- פניני אביר יעקב
- זוהר יומי
- פניני הדף היומי
- זיכרון לצדיק

הרה"ק רבי אברהם מרדכי אלתר מגור זי"ע בעל האמרי אמת הג השבועות תש"ח

מן המובהר. אין לי אלא נדרים ונדבות, מגין לרבות בכורות, תלמוד לומר 'וכל מבחר נדריכם'. וקשה איך ילפינן בכורות מוכל מבחר נדריכם, והרי בכור הוא קדוש מרחם אמו?

תוך כדי דיבור תירץ לו האמרי אמת שני תירוצים. א. בגמ' בכורות דף כו כתוב שבעל הבית צריך לטפל בבכור עד שהוא נותנו לכהן, בהמה דקה ל' ובהמה גסה ל' יום, והרי שהוא מביא מבחר נדריכם, כלומר שבעל הבית צריך לטפל בו עד שיתגדל כראוי. ב. במס' בכורות א' שרחל שלא ביכרה וילדה שנים ואין יודעים מי הבכור, רבי טרפון אומר, הבכור בורר לו היפה. רבי עקיבא אומר משמנין ביניהם. מקור לדברי רבי

שמשו של רבנו הרה"ק רבי אברהם מרדכי אלתר זרח ביום ז' טבת תרכ"ו כבן בכור לאביו הרה"ק ה"שפת אמת" זי"ע ולאמו הצדקנית מרת יוכבד רבקה ע"ה לבית קמינר. הסבא של השפ"א הרה"ק ה"חידושי הרי"מ" זי"ע היה עדיין בחיי חיותו ושימש כסנדק בברית. כעבור כחודשיים בכ"ג אדר נפטר מרן החידושי הרי"מ זי"ע.

בשנת תרמ"א בהיות רבנו כבן ט"ו השתדך עם הרבנית חי-הראדע יהודית, [השם יהודית התווסף לה ברבות השנים עקב מחלה] בתו של רבי נח שחור מביאלה. החתונה התקיימה ב"ז באדר א', אחר חתונתו עבר להתגורר בביאלה כאשר חותנו מפרנס אותו בשנים הראשונות.

בתקופה זו היה שקוע בלימוד ובכתיבה. כבר בתקופה זו החל להתפרסם בהתמדתו הנפלאה ובכשרונותיו וגדלותו בתורה. בשנת תרמ"ב נולד לו בנו הראשון ר' מאיר ה"ד וכעבור חמש שנים נולד בנו ר' יצחק ז"ל.

לפרנסתו נתן כספי הנדוניה לסוחרים שיתנו לו אחוזים ועסק בלימוד בהתמדה נפלאה שעות רבות.

בה' שבט תרס"ה נפטר ה"שפת אמת" בפתאומיות כשהוא בן חמישים ושמונה שנים בלבד. החסידים שרצו מייד להכתיר את רבינו רבי אברהם מרדכי נתקלו בסירוב באומרו שאינו 'רבי' ועל כל אחד להשתדל לעבוד את ה' בעצמו. רק כעבור ארבעה חודשים בשבועות של אותה שנה החל לנהל "שולחנות" ולומר דברי תורה לחסידים. גם כשקיבל עליו את ההנהגה סירב לקחת כסף מהחסידים והמשיך להתפרנס ממסחר.

בחג השבועות שנת התש"ח נסתלק רבינו ונתבקש לשיבה של מעלה ומחמת תנאי החרום באותו זמן, מקום קבורתו הוא בחצר ישיבת שפת אמת.

קושיית האמרי אמת בחג השבועות

סיפר הגה"ח ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א:

שמעתי מהגאון המפורסם רבי חיים קרייזוויטש שבהיותו בחג השבועות אצל האדמו"ר האמרי אמת מגור זי"ע, כשעבר לומר 'גוט יום טוב' שאל את הרבי על דברי הספר' עה"פ 'זהו המקום אשר יבחר ה' אלקיכם לשכן שמו שם, שמה תביאו עולותיכם וזבחיכם וכל מבחר נדריכם', מכאן למדנו שלא יביא קרבנות אלא

טרפון הוא בזה הפסוק 'וכל מבחר נדריכם' אלו הבכורות. ואמר רבי חיים לפני האמרי אמת, שיש לו תירוץ שלישי, כי הרמב"ם מונה רשימה של ד' מומי הבהמות שאי אפשר להקריבן משום שאינם מן המובהר. ובהל' בכורות פ"ב ה"ב חזר הרמב"ם והעתיק ד' החולאים שאין מקריבין אותם משום שאינם מן המובהר. הרי שאף שהבכור קדוש מרחם, אעפ"כ אם יש לו אחד מארבעת המומים הללו, אינו נשחט בבית המקדש. והוסיף הרמב"ם שאלו ד' המומין אין מכשירין אותו לשחוט בחוץ כדין בעל מום, אלא אינו נשחט בחוץ וגם לא קרב בפנים, אלא עומד והולך עד שתולד לו מום קבוע. הרי לנו שיש מומין שמעכבין את ההקרבה רק משום שאינו בגדר 'מבחר נדריכם'. מיד הודה האמרי אמת לרבי חיים, שזהו הפירוש האמיתי...

תפילה בזמנה

כשתיקן הרה"ק האמרי אמת זי"ע א שיתפללו תפלת שחרית בזמנה, אמר: העולם נוהג לומר מה ההבדל בין 'קוגעל' מלוח, העשוי מתפוחי אדמה, לבין 'קוגעל' מתוק העשוי מאטריות וצימוקים, שהאחרון אם אינו מצליח נשאר עכ"פ דברים טובים, צימוקים, סוכר וכו', אבל הראשון אם אינו מצליח לא נשאר ממנו כלום.

כן הוא לענין תפילה, אם מתפללים תפילה בזמנה הרי שאפילו אם התפילה היא לא כל כך בשלימות, בכל זאת המעלה של תפילה בזמנה נשאר, אבל אם מתפללים תפילה שלא בזמנה, אם התפלה אינה כראוי הרי שלא נשאר כלום

(ספיר ויהלום אמור תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק רבי ישכר בעריש מזידיטשוב זי"ע ז' סיון תקצ"ב

החסידים אך שמשו שקעה שלא בעונתה, ואחד עשר חודש אחר הסתלקות העטרת צבי ביום טוב שני של חג השבועות (ז' בסיון) שנת תקצ"ב נסתלק לבית עולמו.

החוט של חסד הוא, שאנו מקבלים דבר באהבה

כל ימיו נהג רבי בעריש לעמוד בחצות לילה ולעסוק בתורה מתוך הדחק, כפי ששאל פעם את בנו יחידו הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע הרי חז"ל אמרו כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום, והנה אנחנו עומדים בחצות לילה ועוסקים בתורה ולאחר התפלה אין לנו מה לאכול ולהשיב נפשנו היכן הוא החוט של חסד, השיב לו בנו: ואמר החוט של חסד הוא שאנו מקבלים הכל באהבה, וגם למחר נגדד שנה מעינינו ונקום בחצות לילה לעסוק בתורה ועבודה.

אהדורי אפתח לא מיהדר

נקטינן האי צורבא מרבנן לא מעני, והא קא חזינן דמעני, אהדורי אפתח לא מיהדר (שבת קנא:).

ולכאורה הא קא חזינן נמי דאהדורא אפתחא, אלא הכוונה "אהדורי אפתחא לא מיהדר" דלכן מעני משום דלא כיוונו ב"פותח את ידך".

אמרי יוסף פר' אמור בפסוק ולקחת סולת בשם רבינו

הרה"ק רבי ישכר בעריש מזידיטשוב היה אחד מחמשת האחים הק' בני רבי יצחק אייזיק מסאפרין זצ"ל שהיה דור חמישי לרבינו בעל ה"תוספות יום טוב" זי"ע.

רבינו נולד בשנת תקכ"ח בערך, והיה מתמיד גדול, ובמעלליו יתנכר נער שלגדולות נוצר - וכפי שמספר בנו מוהר"א (בהקדמה לספר אביו זכרון דברים): אמר לי בפיו הקדוש, כי בהיותו בר שבע היה שגור על פיו תלת בבי קמא מציעא ובתרא, עם כל השיטות.

זוגתו הצדקנית מרת עטיא היתה בתו של הצדיק רבי אליהו מדיבניק שכאשר היה

נפרד מרבו הרבי ר' משה ליב מסאסוב היה רבו מלווה אותו החוצה, מסייע לו לעלות על סוסו נותן על רגלו את שתי הטבעות שבשני צדי האוכף ולא זו ממקומו עד שרכב ונסתלק מן העין.

כבוד רב חלק הרה"ק מהרצ"ה לפני אחיו רבינו רבי בעריש, היה קם לפניו מלא קומתו. ואף היה אומר שאינו מגיע לקרסוליו ביראת שמים.

מסופר כששני האחים הרה"ק רבי צבי הירש ורבינו רבי ישכר בעריש באו פעם כאחת לפני רבם החוזה מלובלין, אמר להם שניכם יחדיו הנכם מרומזים בפסוק אחד "פרח בימיו צדיק" - הוא ראשי תיבות צב"י, ורוב שלום עד בלי ירח הוא ראשי תיבות בער"ש.

אחר הסתלקותו מילא רבינו את מקומו. לאחר הסתלקות אחיו הרה"ק בעל העטרת צבי נהרו אל רבינו רבי ישכר בעריש כל

רבינו רבי משה רבקה זצ"ל בעל באר הגולה על ד' חלקי שו"ע ט' סיון תל"ב

טבה, ונאלץ רבי משה להימלט מן העיר יחד עם ר' שבתי הכהן (בעל ה"שך"), ר' אפרים הכהן (בעל שער אפרים), ור' אהרן שמואל קאידנובר (בעל "ברכת הזבח"). בסופו של דבר מצאו מקלט באמסטרדם, שם חיבר ר' משה את חיבורו הגדול, "באר הגולה", בו הוא מציין את מקורות הדינים והפסקים של השולחן ערוך, יחד עם הערות קצרות משלו. חיבורים נוספים שחיבר (שלא הודפסו), הם ספר "כללי ההוראה" הכולל את כללי פסיקת ההלכה, ו"כלי הגולה" הכולל אסופת

הרב משה רבקה נולד בפראג בשנת ש"ס לאביו, ר' נפתלי הירש, שהיה סופר ותלמיד חכם גדול. אמו, רבקה, לקחה על עצמה את תמיכה הכספית של המשפחה כדי שבעלה יוכל להקדיש את עצמו ללימודיו, וכתוצאה מכך צורף שם המשפחה "רבקה" לשמה של בנה.

המשפחה עברה מפראג לוויילנא כשר' משה עדיין היה ילד, כשגדל נעשה שם לרב. מעט אחרי שהתחילו "גזירות ת"ח ות"ט", הגיעו הקוזקים לוילנא וביצעו בה מעשי

זכרון לצדיק

מעשיהם של צדיקים שהללוהו יחולו השבוע

לא בעבודתו ולא במתן שכרו ואין לך זלזול אפקירותא יותר מזה ולשומעים יונעם ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

באר הגולה - בסוף חלק חושן משפט

פירושים לשולחן ערוך והכרעות הלכתיות. אף על פי שבאמסטרדם זכה לכבוד רב, השתוקק רבי משה לחזור לוויילנה, והוא הצליח לחזור שמה לפני מותו. הגאון מוויילנא היה צאצא של ר' משה, ומרבה לצטט אותו ב"ביאור" שלו על השולחן ערוך.

רבינו ר' משה נתבקש לישיבה של מעלה בט' סיון שנת תל"ב.

חומד איסור גדל ורמאות לגוי

"ואני כותב זאת לדורות שראיתי רבים גדלו והעשירו מן טעות שהטעו העכו"ם ולא הצליחו וירדו נכסיהם לטמיון, ולא הניחו אחריהם ברכה וכמ"ש בספר חסידים (סימן תתרעד). ורבים אשר קדשו ה' והחזירו טעויות העכו"ם בדבר חשוב גדלו והעשירו והצליחו והניחו יתרם לעולליהם" עכ"ל.

באר הגולה (ס' שמח סק"ה)

הטעם שהזהירה התורה על שמירת הנפש

נלע"ד הטעם שהזהירה התורה על שמירת הנפש הוא מטעם שהקב"ה ברא את העולם בחסדו להטיב להנבירים שיכירו גדולתו ולעבוד עבודתו בקיום מצותיו ותורתו כמו שאמר הכתוב [ישעיה מג ז] כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו וכולי וליתן להם שכר טוב בעמלם והמסכן את עצמו כאלו מואס ברצון בוראו ואינו רוצה

הרה"ק רבי משה מרדזואדוב זי"ע י' סיון תרנ"ד

עשית בני. מזה אנו למדים על גודל מדרגתו כבר בהיותו בן י"ג, שזכה לראות את הרה"ק מראפשיטין לאחר הסתלקותו ולדעת ולהכיר שהוא זה, וגם לא לקבל התפעלות ולא להתבהל, ואין לנו מושג כמה עלה ונתעלה עד היותו בן חמישים. (דברי תורה גליון ת"י)

הרה"ק רבי משה מרדזואדוב זי"ע, נולד ביום ה' אייר תקפ"ה לפ"ק, לאביו הרה"ק רבי אליעזר"ל מדזיקוב זי"ע"א בהרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיטין זי"ע"א.

בא בברית האירוסין עם הרבנית גיטל יהודית ע"ה בת הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מסיגעט זי"ע"א הייטב לב' בהרה"ק רבי אלעזר ניסן מדראהאביטש זי"ע"א בהרה"ק רבי משה מאיהעל זי"ע"א הישמח משה. רבינו נודע בקדושתו ופרישותו הנעלית ועמד בפרץ ללא חת, נתבקש לישיבה של מעלה ביום י' סיון תרנ"ד.

חכמיו"ם המה - ר"ת י'תרו
ה'התן מ'שה כ'הן מודין...

רבי משה היה חתנו של הייטב לב, וכשהיה אברך צעיר היה מתענה הרבה תעניות, ועדיין היה הישמח משה זקנו של הייט"ל בין החיים, וביקש הייט"ל להשפיע על חתנו שיפסיק עם התעניות ולא הצליח, וביקש מזקנו הישמח משה שישפיע עליו, וקרא לו הישמח משה לביתו, ועמד הייט"ל בחוץ כדי לשאול אותו אח"כ מה אמרו לו הסבא, כאילו אינו יודע כלום מה שדיבר עמו.

ואמר לו הישמח משה עה"פ חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו, ע"פ המבואר בגמ' שבועות כי להרע או להיטיב היינו להרע שבועה שלא אוכל ולהיטיב שבועה שאוכל. ולכן פירשו חכמים המה להרע לא לאכול ולהיטיב כן לאכול לא ידעו, מה לך להתענות האם אין לך חכמה להיטיב, לדעת איך לאכול בטוב בקדושה בעוה"ז. כשיצא שאל אותו חמיו, מה אמר לך הסבא? ענה לו רבי משה בחכמה גליציאנית 'חכמיו"ם המה... ר"ת י'תרו ח'ותן משה כ'הן מדין... כמרמז על חותנו הק' שבישל קדירת תוכחה זאת.

לבש טלית ותפילין ביום אחד

מסופר על הרה"ק מרדזואדוב שהוא לבש טלית ותפילין ביום אחד, כי נשא אשה ביום שנעשה בן י"ג. וסיפר לו, שבעמדו תחת חופתו הרגיש לפתע שאחד מחזיק ידו עליו, והוא היה בטבעו איש חלש, ומה גם אחרי שהתענה כל היום, וחרה לי הדבר והפניתי ראשי לאחורי להביט מי הוא זה, וראיתי שזקני הקדוש מראפשיטין עומד ומברך אותי. החזרתי פני, ולא הסבתי תשומת לב לכך. (בלשון קדשו: איך האב מ'ך גישט וויסענדיג גימאכט).

אחר החופה סיפרתי את הדברים לאבי, ואמר לי: טוב מאוד

הגה"צ רבי יצחק יעקב וייס זצ"ל בעל 'מנחת יצחק' גאב"ד ירושלים י"א סיון תשמ"ט

הגה"צ המנחת יצחק נולד בשנת תרס"ב בדאלינא שבגאליציה, לאביו הגה"ח ר' יוסף יהודה מתלמידי הערוגת הבושם זצ"ל.

בילדותו עבר אביו להתגורר במונקאטש כאן עלה ונתעלה ובדיבוק חברים המית עצמו באהלה של תורה רוב שעות היממה.

הוסמך להוראה ע"י הגאון מהר"מ אריק מהר"ש ענגיל ומהרש"ג מסעמיהאלי, שמו יצא לתהילה ועמד בקשרי תורה עם גדולי ישראל.

הסתופף בצל צדיקי בעלזא וזידיטשוב זצ"ל שהוריו נמנו על מקורביהם.

היה חתן הג"ר רבי פנחס צימעטבוים ראב"ד גרוסוורדיין, ולאחר נישואיו נתמנה כדומ"ץ בגרו"ד והחל להשיב לשואליו בהלכה, כאן נקשר אל הרה"ק האהבת ישראל מויזניץ אשר חיבבו עד לאחת.

תלאות רבות עבר בשנות המלחמה, ובסיומה נפטרה זוג ע"ה לאחר מחלה קשה, בזיו"ש נשא את בת הרה"ק מוואסלוי ושב לגרו"ד שם נחלץ לחדש את חיי הדת ועסק רבות בתיקון העגונות.

בשנים הבאות כיהן כאב"ד מאנטשסטער, ובשנת תש"ל נקרא לעלות ולכהן בראשות בד"ץ העדה החרדית בירושלים.

נודע כאחד מגדולי פוסקי הדור, לצד זאת היה ענוותן ושפל ברך, וזכה להערכה עצומה מכל גדולי ישראל.

ב"א בסיון תשמ"ט עלתה נשמתו השמימה ונטמן במדומי הר הזיתים ז"ע.

'כל העולה לגדולה מוחלין לו על כל עוונותיו'

ומעשה היה, בהרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זיע"א שהיה בידידות עם הגאון בעל 'מנחת יצחק' זצ"ל ובהזדמנות אף כיבדו בסידור קידושין בחתונת בנו. ותיכף לאחר שהוכתר להיות גאב"ד ירושלים הגיע אליו לבקר, ושם שאלו על מאמר חז"ל (סנהדרין

יד.) 'כל העולה לגדולה מוחלין לו על כל עוונותיו', והקשה, למה יגיע לו זה השכר על שעלה לגדולה. הוא מוטיב לה והוא מפרק לה, וכך השיב הרה"ק מלעלוב: דהנה לכאורה קשה על העולה לגדולה באיזה כח יכול הוא לעמוד גבוה מעל הציבור, הלא 'ועמך כולם צדיקים'. אלא שלפיכך נותנים לו מתנה זו של מחילת עוונות, שבזה יש לו במה להיאחז בגדולה, באותה מחילת עוונות. ושייב ה'מנחת יצחק' תשובתו המחוכמת.

וכזאת יש לומר גם אודות חתן וכלה, שהציבור כולם מייקרים אותם ומחשיבים ומכבדים להם מאד מאד, ולכאורה באיזה כח הם באים, לכן ניתנת להם המתנה של מחילת עוונות, כדי שיוכלו להיאחז בזה.

(ספיר ויהלום במדבר ע"ה - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

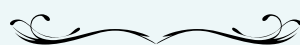
מנחה ביחידות שלא לעבד הציבור

מסופר על הגאון בעל 'המנחת יצחק' גאב"ד ירושלים זצ"ל, שפעם אחת אחרי תפילת מנחה, ראה הגבאי את הגאב"ד נכנס לחדרו ונועל הדלת אחרי, וכיון שלא היה דרכו בכך, דאג הגבאי והסתכל דרך חור הדלת לבדוק אם ח"ו אירע דבר שלא כשורה, וראה שהגאב"ד חזר ועמד תפילת שמו"ע.

וכשסיים את תפילתו וחזר לבית המדרש, אזור הגבאי עוז דקדושה ושאלו את פשר הדבר, מדוע התפלל מנחה שנית.

ענהו ה'מנחת יצחק' זצ"ל, כשרצה להתחיל תפילת שמו"ע עם הציבור הרגיש שצריך לנקביו, ואסור לו להתפלל. אך חשב לעצמו שאם יצא תיכף לפני תפילת מנחה אזי יגרום הדבר טירחא דציבורא, כי הרי ברור שכל הציבור ימתין לו, לכן בכדי למנוע כל זאת החליט שיעשה עצמו כמתפלל תפילת שמו"ע, ואחר גמר התפילה ייכנס לחדרו ויתפלל ביחידות. חזינו מכאן גודל זהירותו להתפלל בגפו ובלבד שלא להטריח את הציבור שימתינו עבורו.

בירורי חיים (ח"ד מילואים עמ' תקלג הע' ד)

קרעפליך

והאמהות הקדושים, וכך יש הרבה סיפורים מהצדיקים ששמעו דברים ואף אחד לא ידע את הכוונה ומה הסוד שלהם. עכ"פ] נענה הרבי מרוזין ואמר: יעשו 'קרעפליך' אחד גדול כמו שלושה 'קרעפליך', יחתכו אותו לשניים והרבי יאכל חצי קרעפיל, זה כבר אינו הרבה ואינו מעט.

לפני שנסביר את עומק העניין בכך שאכילת הקרפליך בשבועות יש לה קשר מהותי לכך שאבות אבותינו עמדו על הר סיני וקבלו את התורה, נקדים ונאמר שיש מליצה ידועה, שמנהג ישראל לאכול 'קרעפליך' בכל פעם ש'מכים' בו: בערב יום הכפורים מכים ב'על חטא', בהושענא רבא מכים עם ההושענות, ואילו בפורים מכים את המן הרשע.

היה הרבי הקדוש רבי יחיאל מאיר מגוסטנין שואל: אם כך, מפני מה אוכלים 'קרעפליך' בחג השבועות, וכי מה מכים

ביום זה? אלא, תירץ הרבי מגוסטנין: אמרו חז"ל במסכת קידושין (ל:): "הקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל: בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה - אין אתם נמסרים בידו, שנאמר 'הלא אם תטיב שאת', ואם אין אתם עוסקים בתורה - אתם נמסרים בידו, שנאמר 'לפתח חטאת רובץ'. נמצא אם כן שבתג השבועות, זמן מתן תורתנו, קבלנו את התורה שהיא תבלין כנגד היצר הרע, ונמצא שביום זה מכים את היצר הרע, ולכן ראוי לאכול 'קרעפליך'.

כעת השאלה מתרחבת:

מה היא באמת הסיבה שאוכלים 'קרעפליך' דווקא בימים שמכים?

ניתן לומר על כך רעיון נפלא: הלכה ידועה היא שאדם שמסרב לקיים מצוה

שצריכה את 'רצונו' והסכמתו לעשותה, ניתן לכפות ולהכות אותו עד 'שירצה' לעשות כך, למשל בקרבנות, הוא חייב להביא קרבן מרצונו, אם הוא מסרב, בית דין מכה אותו עד שיאמר רוצה אני.

וכמו שאמרו במסכת ראש השנה (ו:): "תניא, 'יקריב אותו' - מלמד שכופין אותו, יכול בעל כרחו - תלמוד לומר 'לרצונו'. הא כיצד, כופין אותו עד שיאמר רוצה אני'".

לכאורה, ההלכה הזו תמוהה ביותר:

הרי אותו אדם מסרב לכך לחלוטין, ההסכמה שלו באה רק מהשפה ולחוץ, וזה רק מפני שהכו אותו נמרצות והוא לא יכול היה לעמוד ביסורים.

האם לכך יקרא רצון?

את השאלה זו שואל רבינו הרמב"ם והוא משיב:

הרבי הקדוש רבי מאיר מפרמישלאן חלה פעם וכאביו היו מרובים. כמוכן שהזעיקו אליו רופא מומחה והוא בדק אותו היטב. עם סיום הבדיקה קבע הרופא שבתקופה הקרובה אסור לו לרבי לאכול מיני בצק, לא חלות ולא לחמים, לא עוגות ולא מאפים. כל מה שיש בו בצק - לא לאכול! כך, הסביר הרופא, יוקל על המעיין ותבוא רפואתם.

הרופא המליץ לאכול דברים קלים, שיותר קל למעיין לעכל אותם, אבל מבצק הוא אמר שחייבים להזהר ולהשמר. היו אלו הימים של ספירת העומר, וכשהתקרב ובא חג השבועות, אשר ביום זה יש מנהג ישראל תורה לאכול 'קרעפליך', קרעפליך הם כיסני גבינה, מאפים העשויים מבצק וממולאים בגבינה מתוקה, הצטער הרבי מאד על כך שלא יוכל לאכול מאכל זה בחג השבועות.

החליט הרבי מפרמישלאן שעליו לשאול את עצתו של הרבי הקדוש רבי ישראל מרוזין כדת מה לעשות: איך הוא יוכל לקיים את מנהג ישראל זה עליו הקפיד מאוד. שלח הרבי מפרמישלאן שליח מיוחד אל הרבי מרוזין, ואלו היו הדברים שהוא שם בפיו של השליח וציווה אותו לומר לרבי: היות וקבלה היא בידו מאבינו הרבי הקדוש רבי אהרן אריה לייב מפרמישלאן, שכל מי שאינו אוכל את מאכל ה'קרעפליך' בחג השבועות סימן הוא שלא עמדו רגלי אבותיו על סיני! עד כדי כך, הרי שלא יעלה על הדעת שהוא לא יאכל קרפליך בשבועות, אבל מצד שני, היות והוא חולה מעיין והרופא אסר עליו לאכול מיני בצק, הרי שהוא לא יודע כמה לאכול ועל זה באה שאלתו:

כמה ואיך יאכל? אם הוא יאכל רק קרעפיל אחד - הרי זה מעט מדי בשבילו, זה בכלל לא נחשב שהוא אכל! אם הוא יאכל שני קרפליך - אין זה מהראוי, לפי שיש בזה 'זוגות', והרי חז"ל אומרים שלא טוב זוגות כמו שמבואר במסכת פסחים קי. ואם הוא יאכל שלושה קרפליך - הרי זה יותר מדאי ועלולים הם להזיק לבריאותו ולהיות סכנה למעיו. מה עושים?

עשה השליח את שליחותו והגיע אל הרבי מרוזין. לאחר שהציג השליח את השאלה המורכבת בפני הרבי, [לנו כמוכן אין שום השגה בסודות של אותם צדיקים לאיזה דברים הם כיוונו, וכמו הסיפור שהיה אצל רבי אייזיק מקאליב שבאו אליו לליל הסדר שלושה שרים וארבע שרות, ותלמידי הרבי מלובלין לא הבינו מה קורה שם, ולמעשה אלו היו האבות

**רצונו הפנימי של כל
אדם הוא לקיים מצוות
ולעשות את רצון ה',
אלא שפעמים תוקף
עליו יצרו ומסית ומדיח
אותו שלא לעשות את
מה שהוא מחויב בו.
לפיכך מכים אותו עד
שיאמר רוצה אני, שכן
אין אנו כי אם מסירים
ממנו את המפריעים
הרצוניים, ומתגלה
רצונו הטוב והפנימי**

העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני, כבר גרש לרצונו.

מעתה, המתבונן בתורתו של הקרעפיל יראה שאף בו יש פנימיות וחיצוניות: הבצק העבה עוטף את הגבינה המתוקה. לפיכך אוכלים אנו את מאכל הקרעפליך בימים שמכים, כרמז לכך שאנו מבקשים להכות את היצר הרע עד שיתבטל כוחו, וכך נוכל להגיע אל הפנימיות שבה יתגלה שרצונו לעשות רצון ה' ומי מעכב, שאור שבעיסה מעכב.

ולכן זו הסיבה שלאכילת הקרעפיל בשבועות יש קשר עם זה שעמדו רגלי אבותינו בהר סיני, כי שם – על הר סיני קבלנו את הפנימיות הזו, את הרצון להיות טובים, לכן המטרה שלנו היא לקלף את החיצוניות ולהגיע אל הפנימיות. אם נדע את זה, הרי שכבר לא נהיה צריכים להגיע להכאות, נקבל את כל שפע הברכה והטובה מידו הפתוחה והרחבה של הקב"ה.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

רצונו הפנימי של כל אדם הוא לקיים מצוות ולעשות את רצון ה', אלא שפעמים תוקף עליו יצרו ומסית ומדיח אותו שלא לעשות את מה שהוא מחויב בו. לפיכך מכים אותו עד שיאמר רוצה אני, שכך אין אנו כי אם מסירים ממנו את המפריעים החיצוניים, ומתגלה רצונו הטוב והפנימי.

וכך הוא לשונו הזהב של הרמב"ם בהלכות גידושין (פ"ב ה"כ): "מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו, ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא גט כשר... ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס?... שאין אומדין אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחויב מן התורה לעשותו, כגון מי שהוכה עד שמכר או נתן, אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו, אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

חמיצית עשרה מסדור הבאור "אורי אור" וליקט מאורי החיים
ביאור משולב שזור באומנות בעט המילים
אור תורה | תורת חיים
הערות, ציגים ומסקנות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מחקרים נבחרים
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הק"ק
מאורי אור - מאד ענין הלמוד
מאורי החיים - מקורות מחול
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-6806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגיליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

מילין קידין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מילה-תא

חז-תא

חזתא דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

נתינת צדקה היא העצה הטובה ביותר לשמור את ברכת העשירות

שאדם נותן לצדקה יחזור אליו, ולא יחסר לו בשביל זה כלום. כיון שכך קיבל מן השמים מידה כנגד מידה והתעשר בלי גבול.

עוד הובא מהרה"ק החוזה מלובלין ע"ה (ראה באגרא דכלה ד"ה וישמרך) שפירש תיבת 'וישמרך' מלשון 'שמרים', שכמו שהשמרים מעלים את כל העיסה מעלה אחר מעלה, כן יעלה אותך ה' יתברך ע"י תורתך ועבודתך מעלה אחר מעלה בעולמות העליונים ובהשגה אחר השגה. ובדבריו נוכל לומר אחר שראינו כי 'וישמרך' היא השמירה הבאה בכח הצדקה שנותן בלב שלם, כי בשמרים אפילו מעט מהם משפיע על כל העיסה מאחר שיש בהם כח חזק אפילו שהם מועטים בכמותם, וכמו כן הוא גם בעניין הצדקה שאדם נותן מעט מממונו מעלה המעט הזה את כל ממנו ונותן בו שמירה מעולה.

ברכת העשירות מתרבה ללא גבול לנותן צדקה מממונו

רמז נוסף יש בפרשתנו לכך שגדול כח נתינת מעשר שמשפיע ברכה ועשירות גדולה, כפי שרמז הרה"ק רבי ברוך ממעז'יבו' ע"ה (בוצינא דנהורא) בפסוק (ז יד) 'כף אחת עשרה זהב מלאה', ופירש, כי אם אדם נותן כף אחת מעשרה כלומר נותן מעשר, אזי מתקיים בה זהב מלאה שנתנית הכף משפיעה עליו שאותה היד תהיה מלאה זהב, וכאן רמז לך באורייתא בפירוש כי

ואיש את קדשיו לו יהיו וגו' (ה, י)

עצה טובה ויסודית לשמר ממנו מן המזיקים כתובה בפרשה זו והיא מה שכתוב 'ואיש את קדשיו לו יהיו' (ה, י), וכתב רש"י: ומדרש אגדה 'ואיש את קדשיו לו יהיו', מי שמעכב מעשרותיו ואינו נותן, 'לו יהיו' המעשרות, סוף שאין שדהו עושה אלא אחד מעשרה שהיתה למודה לעשות. 'איש אשר יתן לכהן' מתנות הראויות לו 'לו יהיה' ממון הרבה, ע"כ. הרי לנו עצת תורתנו הקדושה כיצד יכול אדם לשמור ממנו שלא יוזק ועוד שתהיה בו ברכה, והיא שיתן האדם משלו מעשרות.

על כל אחד לדעת שנתנית הצדקה ועשיית מצוות ה' באמצעות כספו לא רק שאינה מחסרת מממונו כלום עוד הם הנותנים שמירה וברכה לממונו, וכמסופר על הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב ע"ה שברך לאדם שיתעשר, וילך האיש וילך וגדל עד כי גדל מאוד שזכה לעשירות מרובה. שאלו הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה הכיצד משפיעה ברכתך עשירות גדולה כל כך, ילמדנו רבינו ואשפיע גם אני למבקשים ברכתי. אמר לו רבי מנחם מנדל, האמת כי ברכתי אותו בעשירות סתם, אך הוא עצמו גרם במעשיו שיתעשר בלי גבול, שהלך ונתן ממנו לצדקה ולמצוות ללא גבול, וקיים מה שרמז בעל הטורים בתיבת 'ונתנו' (שמות ל יב): אם תקראנה למפרע יהיה גם כן 'ונתנו', לומר לך מה

עול המיסים והארנונות ואז על כרחך תתן מעשרות למיסים וכיוצא בזה.

באמצעות ביאור זה דורש שם מה שאמרו בגמרא (ב"ב כה:): אמר רבי יצחק, הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין, וסימניך, שולחן בצפון ומנורה בדרום. שצד צפון הוא צד שמאל, והרוצה להעשיר יצפין הכוונה שיתן את הנקודה של השי"ן בשמאל, שיתן מעשרות וכך יעשיר. ואפשר לומר כי על זה אמרה תורה (דברים יז יא) 'ושמרת לעשות ככל אשר יורוך וגו' לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל', וברש"י כתב מחז"ל: אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל. דהיינו, אפילו אם יאמרו שבמקום עשירות יהיה לו לאדם רק מעשר שהוא בשי"ן שמאלית, עם כל זה שמע לדבר אשר יורוך. אבל באמת חכמים אומרים 'על שמאל' דהיינו נתינת המעשר 'שהיא ימין' שממנה יגיעו לעשירות שהיא בשי"ן ימנית.

המעשר מועיל לעשירות.

צא ולמד מה שכתב בשפתי צדיקים לתלמידו המובהק של מרן הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפסא ע"ה (ראה ד"ה עשר), כתוב במעשר (דברים יד כב) 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך' ודרשו בגמרא (שבת קיט.) 'עשר בשביל שתתעשר'. והנה ההבדל בין עֶשֶׂר שפירושו עשירות לבין עֶשֶׂר של מעשר הוא בנקודה של שי"ן אם ימנית או שמאלית, ונתנו סימן במה שאמר אברהם אבינו ע"ה ללוט (בראשית יג ט) 'אם השמאל ואימינה ואם הימין ואשמאילה', אם אתה תקבע את הנקודה על 'עשר' בצד שמאל דהיינו שתתן מעשרות, אני אשים הנקודה של 'עשר' בצד ימין ואשפיע עליך עשירות ורווחה, שאתה תהיה הבעל הבית שבידו נשאר הכסף ואני אהיה הכהן כביכול שתתן לי מעשר. אבל 'אם הימין' אם תשים את הנקודה בימין השי"ן, כלומר שתדאג רק לעושר, 'ואשמאילה' אכביד עליך

מִילְתָּא דְפִלְיָא

קע"ו פסוקים בפרשה כנגד הקליפה הגדולה 'צפ"ו'

יְבָרְכֶּהָ ה' וַיִּשְׁמְרָהּ (ו, כד).

כדי לעמוד מהי הברכה שזוכים לה ישראל בשבת זו יש לעיין מה אמרו חכמים ודרשו בברכת כהנים. דהנה אמרו חז"ל (במדב"ר יא ה) 'ברכך ה' בממון ו'ישמרך' מן המזיקין, והקשה רבי יחזקאל משינאווא ע"ה (ד"ה יברכך) הרי את השמירה מן המזיקין נצרכים טרם בוא הממון שיצליח בעסקיו ולא יעמדו לו מזיקים בדרכו, מדוע נכתב בהיפך הסדר המסתבר. ותירץ, כי שנינו בדברי קדשו של שלמה המלך ע"ה (קהלת ה יב) 'עושר שמור לבעליו לרעתו', כלומר, יתכן שכל העושר הבא לו לאדם הוא כדי שינטל הימנו, או כדי לנסותו. לכן נצרכת השמירה שלא יהיה לו העושר להזיקו גם לאחר שיברכך ה' בממון, כדי שיוכל להשתמש בעושר לטובה ולברכה.

נמצא אפוא כי חלק עיקרי בברכה הוא השמירה מן המזיקים, ומה נאה הוא הדבר שיחד עם ברכת התורה הנזכרת בפרשה זו נוסף עליה גם שמירה מן המזיקים שאף היא נזכרת ומתעצמת בשבת זו שלאחר חג השבועות (ברוב השנים). דהנה, בפרשתנו ישנם קע"ו פסוקים, וביאר הרה"ק רבי דוד מסקווירא ע"ה: כתיב (בראשית לו טו) 'אלה אלופי בני עשו וגו' אלוף צפ"ו. והנה ידוע שהקליפה היותר גדולה מכל האלופים של עשו הוא האלוף 'צפ"ו. ואיך אפשר להמתיקו, זה ע"י 'פרשת נשא' שהיא הפרשה היותר גדולה שבתורה שיש בה קע"ו פסוקים כמנין הגימטריא של 'צפ"ו, וע"י 'מזמור קי"ט' שהוא המזמור היותר גדול בתהלים שגם בו יש קע"ו פסוקים, וע"י 'מסכת בבא בתרא' שהיא המסכתא היותר גדולה שבש"ס שיש בה קע"ו דפים, כולם מכוונים על הקליפה של 'צפ"ו שבגימטריא קע"ו, ועל ידיהם יכולים להמתיק הקליפה הגדולה הזו.

אם כן מלבד הברכה האמורה בפרשה 'ברכך' בממון ו'ישמרך' מן המזיקים, נוסף עליהם השמירה מהקליפה הגדולה ביותר ע"י פרשתנו שיש בה קע"ו פסוקים. וכל זה ניתן להעמיס במה שאמרנו שהטעם לקריאת פרשת נשא לאחר שבועות (ברוב השנים) היא כדי שתחל שנה וברכותיה, כי אכן גדולה פרשתנו בברכות שבה.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

סמיכות פרשת נזיר לפרשת סוטה

וְנָקָה הָאִשׁ מֵעוֹן וְהָאִשָּׁה הִיא תִּשָּׂא אֶת עוֹנָהּ (ה לא). וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִפְלֹא לְנֶדֶר נָזִיר נָזִיר לְהִזִּיר לָהּ (ו א-ב). בטעם שנסמכה פרשת סוטה לפרשת נזיר, כתב רש"י דברי חז"ל (סוטה ב.): למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה, לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. ולכאורה יש להקשות, הלא האדם שראה סוטה בקלקולה מן הסתם ידע בעצמו להיזהר שלא לבוא לידי חטא, מאחר שראה לאיזה שפלות ניתן לבוא באמצעות שתיית היין, לשם מה יחמירו עליו לפרוש מן היין. אלא יש לפרש, שהנה נודעו כבר דברי הבעל שם טוב ע"ה כי אדם הרואה איזה דבר חטא אצל זולתו, בין ביחיד בין בציבור, הרי זה כאילו התבונן במראה וראה בה את חסרונות עצמו, כי האדם קרוב אצל עצמו ואינו רואה את מומיו שלו, ולפיכך הזמינו לו מן השמים לראות את החיסרון בחברו כדי שיתן דעתו לפשפש במעשיו ולהיטיב דרכיו, ואילו היה נקי מכל רע לא היו מזמנים לו מן השמים לראות או לשמוע שום דבר רע, ורק מחמת שהוא לקוי באותו עניין עוררו אותו לפשפש במעשיו.

לכן הרואה סוטה בקלקולה, הרי אות וסימן כי מן השמים מעוררים אותו לפרוש מן היין. כלומר, הרי ברור כי אם הוא רואה את זה ולא אחר, ודאי שיש לו נגיעה בחטא זה, וכיון שיש בידו מחטא זה מוטל עליו לאסור עצמו מן היין כדי שלא יבוא לידי חטא ממש.

ראיה פסולה פוגמת בנפש

עוד ביאור יש לומר, שטבע האדם להתפעל מראיית עיניו כידוע עד כמה החמירה תורה בראיית העין ושמירתה מכל רבב, וכל שראה סוטה בקלקולה צריך להתגבר יותר כדי לא להימשך אחר מראה העין, ולפיכך יוסיף לגדור עצמו מן היין. ואף אם מבין בדעתו פחיתות הדבר, עם כל זה עושה הראיה רושם בקרבו ומקרבת הדבר לליבו, וכמבואר בתורה (דברים כט טז-יז) 'ותראו את שיקוציהם ואת גילוליהם וגו', פן יש בכם שרש פורה ראש ולענה, כי מאחר שראו בעיניהם את גילוליהם של הנכרים עלולים הם להימשך להאמין בהם מחמת גודל השפעת הראיה על נפש האדם. כפי שדייק בזה הרב מבריסק הגרי"ז סאלאווייצ'יק ע"ה (נצבים אות ק) על פי דברי רש"י 'ותראו את שיקוציהם' על שם שהם מאוסים כשקצים, 'גלוליהם' שמוסרחים ומאוסין כגלל וכו', עכ"ל. ועם זאת היה צריך משה רבינו ע"ה להשביעם, כדברי רש"י (שם פסוק טו): לפי שראיתם האומות עובדי עבודה זרה ושמא השיא לב אחד מכם אותו ללכת אחריהם 'פן יש בכם' וגו', לפיכך אני צריך להשביעכם, ע"כ. וקשה להלום את דבריו, אם אכן ראו אותם מאוסים כשקצים ומוסרחים כגלל, אדרבה מי יפנה אליהם בכלל, ואם כך לשם מה צריך להשביעם. אלא, מוכיח הגרי"ז, אף אם רואים את העבודה זרה ומבינים כי היא סרוחה ומשוקצת, עדיין הראייה הלא טובה עושה בהם רושם עד שכבר צריך להשביעם, כי גם אם רואים בצורה זו יש מקום לחשוש פן יש בהם שורש פורה ראש ולענה.

א. תולדות יעקב יוסף (פקודי ד"ה בפסוק פ'): שמעתי בשם מורי זלה"ה ביאור משנה (אבות פ"ד מ"א) 'איזהו חכם הלומד מכל אדם', על פי משל המסתכל במראה יודע חסרונו וכו', כך ברואה חסרון זולתו יודע שיש בו שמץ מנהו וכו', ודפח"ח.

לאחר נזירותו נעשית הקדושה חלק מעצמותו לעולם

אלו הם אפוא הסיבות לשם מה יש לו להזיר עצמו מן היין, וכאשר אדם מצידו רוצה להתקדש לתקן את עצמו ולשמור עצמו מכל ראייה שעושה רושם, זוכה לדרגה גדולה מאוד, ולא זו בלבד שזוכה למדרגת הפרישות, אלא עוד ממשיך על עצמו קדושה עליונה, עד שנאמר בו 'קדוש יהיה' בכל עצמותו ומהותו. ואפילו לאחר סיום תקופת נזירותו עודנו קדוש בקדושה זו, שכך הוא נקרא בפסוק לאחר שהותר בשתיית היין (להלן פסוק כ) 'ואחר ישתה הנזיר יין', שגם לאחר הנזירות עדיין קוראת התורה את שמו 'נזיר', ולכאורה הלא כבר חלפה תקופת נזירותו. אלא פירש **האבני נזר ע"ה**, כיון שזכה להשלים נזירותו בטהרה זכה להשריש בקרבו את קדושת הנזירות, ולעולם נשאר בתואר נזיר. ואם נשים לבנו נראה כי גדלה מעלתו לאחר שסיים את ימי נזירותו, כי עד עתה קדושתו היתה תלויה בכך שהזיר עצמו מן היין, אך לאחר שסיים את ימי הנזירות נשאר בקדושתו אף אם ישתה יין, מאחר שקנה קנין של קדושה בנפשו, שוב אין בכח היין להכשילו.

כל עבירה שורשה בגזל

דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטָּאת הָאָדָם לְמַעַל מֵעַל בִּיהוָה וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא. וְהִתְוֹדּוּ אֶת חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְגו' (ה ו-ז). מכאן למד הרמב"ם (תשובה פ"א ה"א): כל מצוות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה, כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתוודות לפני האל ברוך הוא, שנאמר **איש או אשה כי יעשו וגו' והתוודו את חטאתם** אשר עשו זה וידוי דברים.

כל חטא שורשו בגזל מרשות הקב"ה

הנה עיקר דין וידוי שהוא יסוד התשובה בכל החטאים נאמר בדין גזל, וממנו למדים לשאר החטאים, ומדוע. אמר **החידושי הרי"ם ע"ה** משום שכל חטא הוא בכלל גזל, שכן הקב"ה נותן חיים לאדם כדי שיעשה בהם את רצונו, וכאשר אדם משתמש בחיותו ובכוחותיו לעבור על מצוות ה' נמצא גוזל מקניינו של הקב"ה. ועל כן עיקר התשובה נלמדה מחטא גזל, שכשישיב אל לבו עד כמה החמירה תורה בדיני גזל, יראה ויתמה הכיצד משתמש הוא בכליו של הקב"ה נגד רצונו וישוב מהחמס אשר בכפו.

האמונה שכל אשר לו מאתו יתברך מסייעת להישמר מחטא

זו גם הדרך שיכול האדם להישמר מכל חטא, כי כשאדם יודע שכל אשר לו בגשמיות ורוחניות שייך לבורא עולם, שכן 'אין אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שמכריזין עליו מלמעלה' (חולין ז:), לעולם לא יגזול את חברו, ולא יהנה ממה שאינו מוכן בשבילו, שהרי 'אין אדם נוגע במוכן לחבירו' (יומא לח:), ובכלל זה כל אותם העבירות שמדמה האדם שמהם ימלא סיפוקו והנאתו, לא יפנה אליהם, כי אם לא הכריזו משמים שיגיעו אליו, הרי אינם שלו, ואף לא יהנה מהם מאחר שאינם מיועדים אליו.

עיקר התשובה - שידע האדם שאין לו מקום וע"י זה הקב"ה נותן לו חיות מחדש ידיעה זו היא גם שמביאה את האדם לתשובה שלימה, כפי שכתב **השפתי צדיק** (בלק אות ב) משמו של **החידושי הרי"ם**: שעיקר בחינת התשובה היא, כשידע בעצמו בבירור שאין לו שום מקום על ידי החטא מגודל הבושה, שבהחיות שנתן לו ה' יתברך הכעיס אותו יתברך, ואין לו שום חיות בעצמו, על ידי זה נותן לו ה' יתברך חיות חדש, וזה עיקר התשובה, עכל"ק.

חשיבות הגדרות והסייגים לקיום התורה

מדוע הוא מצוי בין הגדרות. אך הוא הדבר אשר דיברנו, כי זו היא דרכו של נחש להיות מצוי להסית האדם בין הגדרות והסייגים שהוא גודר עצמו מן החטא, וכששואלים אותו מדוע מצוי אתה לפתוח בהסתה על עניין הגדרים ואינך מסית מיד לעבור העבירה עצמה, משיב הנחש תשובה ניצחת ואומר 'מפני שפרצתי גדרו של עולם', כי כבר מראשית הבריאה נוכחתי לראות שכן היא הדרך להכשיל האדם, לגרום לו לפרוץ את מה שגדר וקיבל על עצמו, וכיון שנפרצה הגדר הרי הוא מחוסר שמירה כעיר פרוצה לפני הגנב, ובכך נוח הוא להכשילו בעיקר העבירה מבלי שיהיה בכוחו להתנגד עוד.

גדר גדול לקיים 'קדש עצמך במותר לך'

יותר מזה כתב הרב מקו"ז יגלוב ע"ה בספרו ארץ צבי (בראשית ד"ה והנחש) כי כך היא דרכו של היצה"ר שלא להסית את האדם בתחילה לעבירה חמורה, כי בודאי יסרב האדם לשמוע לו ולהמרות פי ה' בעבירה חמורה, וכל שכן בצדיקי עולם כמו אדם הראשון וחווה יצורי כפיו של הקב"ה, שהיה יודע בהם שאי אפשר להסית אותם מיד לעבירה כי לא יאבו לו ולא ישמעו אליו, אלא התחכם עליהם להכשילם בעניין 'קדש עצמך במותר לך', שלא לנהוג איסור בדברים המותרים להם, ואחר שישמעו לו למלאות תאוותם מן ההיתר בכך יסיתם גם אל האיסור.

וזה היה תחילת דבריו עם חווה לבדוק אם אכן זהירה היא לפרוש מן ההיתר כגדר וסייג מן האיסור, וכאשר השיבה ואמרה לו 'מפרי עץ הגן נאכל' הבין כי ממלאת היא תאוותה בפירות הגן המותרים לה בלי שום גבול וסייג, ובראותו כי כן ממילא ידע כי עתה תיפול ברשתו באיסור, כי מי שפורץ גדר זה של 'קדש עצמך במותר לך' קל מאד להחטיאו גם בעבירה גמורה, ובכך היתה תחילת דרכו להסיתה לאכול גם מעץ הדעת טוב ורע.

דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִפְּלֹא לְגֵדֶר נָדָר נָזִיר לְהַזִּיר לָהּ. מִיַּיִן וְשֹׁכֵר יֵזִיר חֲמֶץ יַיִן וְחֲמֶץ שֹׁכֵר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וְעֲנָבִים לַחִים וְיֵבֶשִׁים לֹא יֹאכַל (ו ב-ג). מפרשתו של נזיר נשכיל חשיבותם של הגדרים והסייגים שאדם גודר עצמו כדי שחלילה לא יבוא לידי חטא, וכך למדו חכמינו ז"ל בכמה וכמה מקומות שטעם האיסור במקרים רבים הוא 'לך לך אמרין לנזירא לכרמא לא תקרב' (ראה שבת יג. ע"ז יז. נח: נט. ועוד). וכן הזהירה תורה (ויקרא יח ל) 'ושמרתם את משמרת' ודרשו חז"ל (מו"ק ה.) עשו משמרת למשמרת, ומי שאינו פורש מן ההיתר כמעט ואין ביכולתו לפרוש אף מן האיסור, והיצר הרע מתחכם לפתות האדם לזלזל מעט מעט בגדרי האיסור עד שיביאנו לעבור גם על האיסור עצמו.

תחילת פיתוי היצר לפרוץ גדרים וסייגים לתורה

וזו היתה עצתו של הנחש לפתות את חווה לעבור על הגדר שהציבה לעצמה שלא לגעת בעץ הדעת, כי עיקר המצוה לא היתה אלא 'ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו' (בראשית ב יז), והיא הוסיפה לגדור עצמה גם מנגיעה כמו שאמרה 'לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו' (שם ג ג), והתחכם הנחש להכשיל אותה בנגיעה בעץ הדעת, ואחר שגרם לה לעבור על מה שגדרה עצמה כבר היה בקלות להכשיל אותה גם באיסור עצמו, ואמר לה כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה (רש"י שם פסוק ד).

ועל דרך זה הובא דבר נאה במתוק מדבש לרבי יצחק פרחי ע"ה (פ"א) לפרש את דברי חז"ל (ויק"ר כו ב) אמרו לו לנחש מפני מה אתה מצוי בין הגדרות אמר להם מפני שפרצתי גדרו של עולם. והוא תמוה, כי מאי איכפת לן אם הוא מצוי בין הגדרות או במקום אחר, ומה לנו לדעת היכן הוא מצוי. ועוד צריך להבין התשובה שהשיב 'אני פרצתי גדרו של עולם', איך נתיישב בזה הקושיא

להישמר מן הנדמה לו כהיתר כי היא מקור האיסור

וזהו עניין קדש עצמך במותר לך וכמו שפירשו 'במותר לך' שהינך חושב שזה מותר, כדוגמת מחשבות לא טהורות שהאדם מתיר לעצמו בטענה שאינו עושה עבירה בפועל, אך האמת שמן היתר זה יבוא חלילה לידי מזיד בעבירה. ועל דבר זה כתבה תורה (דברים כב ח) 'ועשית מעקה לגגך', ודרשו רבותינו ע"ה הכוונה שכדי שחלילה 'לא תשים דמים בביתך' יש לעשות גדרים וסייגים ולהישמר מכל דבר המביא לידי חטא, ובשום אופן לא להורות היתר ולבטל שום גדר וסייג כדי שלא יבוא על ידם לגעת באיסור.

עיקר השמירה במוח האדם מהרהורי עבירה

ועיקר השמירה היא לשמור את מחשבותיו שיהיו בקדושה, וכן אמר הרה"ק ר' שלמה לייב מלענטשנא ע"ה (תולדות אדם וישלח ד"ה ויירא הא') כי 'מעקה' ראשי תיבות ה'רהורי ע'בירה ק'שין מ'עבירה, שזה הוא המעקה הטוב ביותר לשמור מחשבותיו שלא ישוטטו בכל, ועל זה מצוינו התורה הקדושה 'ועשית מעקה לגגך' דהיינו הראש. וכפשוטו נראה לבאר הענין על פי המקובל מהבעל שם טוב הקדוש ע"ה (עמוד התפילה פר' נח אות נו) שבמקום שמחשבתו של אדם, שם הוא נמצא, משכך כשלא רוצים להגיע לידי עבירה חלילה מוכרחים לשמור על המחשבה שכן כבר במחשבה נמצא הוא במקום חטא ועלול להיכשל. ובזה גם יובן הנאמר בשם האר"י הקדוש ע"ה שגם בכל שוגג יש מזיד שקדם לו, כי לפי האמור אם הקדים המחשבה הרי שהביא עצמו לידי חטא וקרוב למזיד הוא.

שליטה על המחשבות כמו ששולט בעל הבית על דלת ביתו

במהות המעקה יש לרמוז במעשה הנודע, חסיד גדול בא

אל רבו בתחינה ובקשה שיתן לו עצה להתגבר על מחשבותיו שכן כמעט ואין אפשרות על פי טבע לשלוט במחשבותיו. אמר לו הרבי, לך נא אל הרב הקדוש מזיטומיר בעל אור המאיר, הוא ודאי ישיאך עצה הוגנת. הלך החסיד כמצות רבו והקיש על דלתו של האור המאיר אך למענה לא זכה, התחיל לזעוק מרה כי עומד הוא ברחוב הקפוא וכמעט מסוכן הוא להתעלף, אך גם לשמע דבריו נמנע הרבי לפתוח לו את דלתו. כך שהה שם כל הלילה בתחנונים שיתנו לו להיכנס אך לא נענה. חזר החסיד לרבו ואמר לו שלא זו בלבד שלא השיאו עצה הוגנת, עוד זנח אותו מחוץ לביתו בכפור הנורא. ענה לו הרבי, עצה הוגנת השיאך האור המאיר, בכך שהראה לך שבעל הבית הוא המחליט למי לתת להיכנס ולמי לא, ובזה השכילך בינה כי ניתן גם ניתן לא לתת למחשבות להיכנס למוחך כי מי שהוא בעל הבית הוא זה שיכול להחליט מי יכנס ואין מהרהר אחר דבריו. וזהו המעקה בפני המחשבות כי הדלת פתוחה רק למי שבעל הבית חפץ ואלו שלא חפץ בהם יתקלו במעקה החוסם כניסתם.

נזיר שנטמא אף באונס מביא קרבן כי פרץ גדריו

בכך יובן מדוע נזיר שנטמא צריך להביא קרבן גם על אונס, כמו שכתוב (במדבר ו ט) 'וכי ימות מת עליו בפתע פתאום' ופירש רש"י 'פתאום' זה אונס, וכיצד יתכן שצריך קרבן לכפרה על מה שעבר באונס בלא רצון כלל. אלא אם הנזיר שהוסיף על עצמו גדרים וסייגים נטמא, הרי שפרץ בזה את הגדר המונעת ממנו את העבירה, ממילא גם כשזה באונס, האמת היא שהיה כאן מזיד בגדרים והסייגים, בקדש עצמך במותר לך, בשמירת מחשבתו הטהורה, ומזה בא לידי חטא באונס. ולכן יש לו להביא קרבן אף על האונס. וכדרך שהבאנו מהספרים הקדושים כי כל חטא בשוגג לא יתכן אלא אם קדם לו מזיד, ומאחר שעבירה גוררת עבירה כבר נופל באונס לחטאים גדולים יותר.

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לגשת ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראל
עיצוב ועימוד: שוקי קנר

לְאֹר בְּאֹר לְשָׁמַיִם

"שְׁבוּדָאֵי בְּדַבְרֵי הַקּוֹדֶשׁ הָאֵלֶּה יֵאִיר

כֹּל אִישׁ נִשְׁמָתוֹ הַנִּקְרָאת שָׁמַיִם"

(הרה"ק ר' מנחם מנדל מבראנקוב זי"ע)

בשורה טובה לשוחרי חסידות:

ספר אור לשמים המבואר
הרה"ק רבי מאיר זי"ע א"א מאפטא

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

זוהר הקדוש

עם ביאור הכתר והכבוד

השחקקות עולמית לשלדבת רבי שמעון

זוהר המבואר במדבר ג
זוהר המבואר במדבר ד
זוהר המבואר במדבר ה
זוהר המבואר בדברים א

זוהר המבואר ויקרא ב
זוהר המבואר ויקרא ג
זוהר המבואר במדבר א
זוהר המבואר במדבר ב

תיקוני זוהר חלק ד
ספרא דצניעותא חלק א
ספרא דצניעותא חלק ב
זוהר המבואר ויקרא א

זוהר המבואר אדרא דמשכנא
תיקוני זוהר חלק א
תיקוני זוהר חלק ב
תיקוני זוהר חלק ג

אדרא רבא חלק א
אדרא רבא חלק ב
זוהר המבואר אדרא זוטא
זוהר המבואר נגלות האדרא

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

אור חדש ירד על שולחן השבת

שולחן השבת עם אור החיים

מאמרים נפלאים של רבינו האור החיים
הקדוש בשפה מעבדת שווה לכל נפש

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישירי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66